

The Project Gutenberg eBook of Jouluvieraita

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jouluvieraita

Author: Emil Fredrik Nervander

Release date: January 19, 2007 [eBook #20397]

Most recently updated: January 1, 2021

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JOULUVIERAITA ***

Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed

Proofreaders Europe

JOULUVIERAITA

E. Nervander

Ensimmäisen kerran julkaissut
Kustannusosakeyhtiö Otava 1903.

Alkulause.

Monta vuotta sitten julkaisin suomeksi joitakuita kirjasia nimellä: "Honkain tarinoita", "Uotilan isäntä" sekä "Katri. Kertomus 17:vuosisadalta", jotka eivät silloin vielä olleet ilmestyneet ruotsiksi ja joista muuan ystäväni puki kaksi ensinmainittua erittäin huolelliseen suomenkieliseen asuun.

Siitä lähtien on monta kirjoitustani ja kaunokirjallista pikkukyhäystäni julkaistu yksin ajoin suomeksi ja ruotsiksi, mutta olosuhteiden vuoksi ei näin ole käynyt niiden kaikkien.

Nyt on haluni palanut julkaisemaan tämän pienen kokoelman vaatimattomia kertomuksia, joista moni vasta nyt on suomennettu, toisia taas olen julkaisut tilapäistä salanimeä käyttäen, ja minua ilahuttaisi, jos suomalaisten kotiemme nuoriso niitä kohtaan osottaisi hiukankaan sitä suopeutta, mikä varhaisemman polven neitosten ja nuorukaisten puolelta tuli nuoruudenaikaisten kyhäysteni osaksi.

Tekijä.

Jouluaatto oli käsissä. Oli nyt aamupuoli tuota lapsuuden ja kodin ihanaa päivää.

Pienessä kodissa, joka, kappaleen matkaa kirkonkylästä sijaiten, oli kahden vanhan, naimattoman sisaren hallussa, puuhaili vanhempi heistä — hänen nimensä oli Hedda — tynesti ja rauhallisesti hienoksi siistityssä keittiössä, jonka porstua erotti kahdesta asunonhuoneesta. Hän oli par'aikaa uunista nostamassa kahta paistinlevyä, täynnä mantelikiekuja, jotka jo olivat alkaneet vaaleanruskeaan vivahtaa ja täyttivät huoneen hyvällä hajulla.

Ladottuaan leivokset kahdelle isolle posliinivadille jäähtymään, pani hän niistä yhden kristallilautaselle, jonka hän otti hyllyltä poistuessaan keittiöstä, ja astui sisarten vierashuoneeseen, saliin, joka ulottui koko rakennuksen poikki. Salissa oli akkunat niin hyvin itään kuin länteen, niin aamu- kuin ilta-aurinkoa päin.

Huone oli yksinkertainen ja jotenkin tilava. Se herätti tulijassa hiljaisten muistojen tunnetta, tunnetta, jonka ainoastaan kauvan ja huolella säilytetyt, vanhan, ennen aikaan hyvinvoivan kodin kalleimmat ja rakkaimmat perinnöt voivat ympäristöönsä kätkeä. Käyräviivainen piironki, jota koristivat pronssiset rokokohelat ja samasta metallista valetut leijonanjalat sekä harmaankirjavasta marmorista veistetty laaka; pöytäkello, joka muodoltaan oli puunjuurelle rakennetun mehiläispesän näköinen; pari kynttiläjalkaa keltaisesta marmorista, jotka olivat pienten korinttilaisten pylvästen muotoisiksi muovaellut; muutamat vanhasta kullatusta hopeasta valmistetut hajurasiat sekä pari muuta pikkukapinetta näyttivät kaikki tahtovan todistaa, että olivat omistajattarilleen olleet liian rakkaiksi käyneet voidakseen edes hätätilassa siirtyä heidän käsistään. Kullattuihin puitteihin sovitettu ja ylinnä muinaisaikuisella otsamaalauksella somistettu, keskikokoinen seinäpeili siroine helmikoristeineen, joka peili oli salin seinää kaunistamassa molempien itäpuolella olevien akkunoitten välillä, puhui sekin samanlaista kieltä. Pieni sohva ja mahonkituolit, jonkunlaiset, hyvin mataloilla sivunojilla varustetut taburet, jotka olivat päällystetyt viheriällä, kiiltäväksi kirjaillulla villavaatteella, näyttivät nekin sangen muhkeilta, samoin kuin uutimet ja sisähuoneeseen vievän oven verho, joka riippui nuorasta pronssirenkaissa, kaikki samanlajista kestävästä tamastikangasta. Ainoastaan huolellisesti puhdistetut kasvit joka akkunan edessä olevilla kukkapöydillä sekä häkissä innokkaasti laulavat kanarialinnut haastelivat uusista tulokkaista vanhojen sisarten kotiin.

Kevein ja nopein askelin Hedda meni lautasineen läpi salin sisähuoneeseen, jossa hänen kahta vuotta nuorempi sisarensa Roosa jo useita vuosia oli vuoteen omana kitunut, voimatta ilman muiden apua liikkua mihinkään huoneessa. Heddan kurtuiset kasvot, joita ympäröi harmahtavat pörheät hiukset, pistäen esille hänen valkean nokkospalttinamysynsä alta, ilmaisivat hilpeyttä, jota elämä ei vielä ollut masentanut.

Tänään oli Roosa jouluaaton kunniaksi puettaunut vanhaan, mustaan silkkihameeseensa ja makasi peiton päällä, luoden huoneeseen astuvaan sisarensa lempeän, lakkaamattomassa kärsimyksessäkin hymyilevän silmäyksen.

"Saa nähdä, rakas Roosa, kuinka meidän joululeivoksemme tänä vuonna ovat onnistuneet", virkkoi Hedda, laskiessaan lautasen pienelle pöydälle sisaren vuoteen viereen. "Ah, miten herkulliselta se näyttääkin ja kuinka hyvälle se tuoksahtaa", lausui Roosa hilpeästi. "Panit kaikei taikinaan riittävästi sokeria ja manteleita, jotta lapset tuntevat ne vanhojen tätien leivoksiksi?"

"Siitä saat olla varma", vastasi Hedda nauraen. "Olen ehkä liiaksikin tavaraa haaskannut. Panin taikinaan ainakin kolme ruokalusikallista enemmän kuin tavallisesti tuota parempaa voita ja valvoin leivosten paistamista niin tarkkaan, että toivon parasta".

"Nehän ovat erinomaisia — kiitos hyvä Hedda! Kun sitä elää niin niukoissa oloissa kuin me, niin tuntuu ilahduttavalta, jos voi ystävilleen tarjota jotakin oikein maukasta. Eikö sinun tullut kylmä vetoisessa keittiössä?"

"No niin, tänä aamuna siellä oli jokseenkin koleata. Ajattelehan, vesi oli sankoon jäätynyt. Kai meidän täytyy siirtää munalaatikko salin nurkkakaappiin, kunnes pakkaneen vähän lauhtuu. Mutta keittiö on miellyttävän lämmin, sen jälkeen kun siinä leivottiin."

"Kunhan vaan siellä ei häkää liene?"

"Eipä toki, pikku Roosaseni. Ehkä sinulle edeltäpuoliskahvi maistuisi, koska meillä nyt on juhlapyhä edessä?"

"Kiitos, rakas Hedda. Minulle tekisi kuppi kahvia hyvää ja eiköhän sinullekin kaiken tämän joulupuuhun jälkeen. Ja olkoon meille nyt näin joulun sattuessa se ylellisyys sallittu."

"Olkoon vaan. Sinun pitäisi nähdä kahvipussi; se on niin täyteläinen ja pullistunut, ihan kuin olisi jonkun kauppaneuvoksen ruokasäiliöstä. Ei tule viipymään kauvan, ennenkuin kahvi on valmis", lisäsi hän päättään nyökäyttäen ja lähti taasen keittiöön, missä kahvipannu pian iloisesti porisi tulella.

Hiljaa tikutti seinäkello Roosa sisaren huoneessa, missä oli miellyttävän lämmin ja lumivalkeisista uutimista ja sänkyjen kirjo-ompeluisista patjasista alkaen äsken valkaistuun uuniin ja siisteihin seinäverhoihin saakka, joiden vaaleanharmajaan pohjaan oli painettu vaaleanpunaisia kukanoksia, niin puhdasta, niin siistiä kaikki.

Roosa sulki ja avasi taasen silmänsä, vilkaisi isän, äidin ja veljen muotokuvaan, jotka olivat öljyyn maalatut. Nämät henkilöt olivat aikoja sitten kuolleet. Hän kuunteli, mitenkä porstuanovi avattiin ja suljettiin, sekä ihmetteli, kuka oli tullut. Sitten hän lausui moniaita hyväily sanoja kanarilinnuille, jotka tänään olivat mitä hilpeimmällä tuulella ja lauloivat täyttä kurkkua.

Ennen pitkää aukesi taasen salin ovi. Hedda palasi siskonsa luo ja hänen edellään käveli nuori tyttö, kantaen kahvitarjontia.

"Näetkö, Roosa", sanoi hän, "pikku Emma on tullut toivottamaan meille hauskaa juhlaa, vaikka hän eilen jo sai luvan olla poissa joulupäivinä. Ja ompa hän ollut minulle oikein hyväksi avuksi keittiössä."

"Hyvää päivää, hyvää päivää, kiltti Emma! Sinäpä olit oikein ystävällinen. Jospa nyt teille kaikille tulisi iloinen juhla", virkkoi Roosa hyvin tyytyväisenä heidän nuoren auttajansa kohteliaisuuteen.

"Ja niinpä on Emma", jatkoi Hedda, tytön ansioita luetellen, "tuonut meille kelkan täyden tuoreita kuusen havuja, niin että voimme pitää koko pitkän juhlan porstuata hienona."

"Mutta sinähän olet oikein kiltti", sanoi Roosa ystävällisesti, pehmeällä kädellään keveästi taputtaen nuoren, kukoistavan tytön sormia, jotka olivat pakkasesta käyneet punaisiksi. "Nyt täytyy sinun, Hedda, tarjota Emmalle kuppi lämmintä kahvia leivän kanssa ja, kuulehan vielä, mantelikieku myöskin. Sinun pitää juoda kaksi kuppia, niin että lämpenet; tänään on ulkona kylmä. Ja onnellista juhlaa, kiltti lapseni, vie terveisiä kotia! Onnellista juhlaa!"

Hedda saattoi Emman sairaan huoneesta, ja, ystävällisesti päätänsä nyökäyttäen, kiitti Roosa nuorta tyttöä, kun näki tämän poistuessaan pistävän muutamia hentoja kuusenoksia linnuille häkin ristikosta.

"Kuinka ystävällisiä kaikki sentään ovat meille vanhoille", ajatteli Roosa taasen yksin jäätyään.

* * * * *

Päivä kului kulumistaan. Molemmat siskot söivät pientä, vaatimatonta puolista kilvan kanarilintujen kanssa, ja sitten alkoi Hedda laittautua illempana lähteäkseen heidän läheisimpien sukulaistensa luokse pappilaan. Hänen piti siellä viettää pari tuntia jouluaatosta. Semmoinen oli Roosin ehdoton tahto.

"Näetkös, hyvä Roosa", sanoi Hedda, sitoessaan päähänsä parhaimman valkoisen myssynsä, "tiedät kyllä, että minä en halua jättää sinua, mutta en tahdo menetellä vastoin mieltäsi, koska itse lupasit serkulle, että minä tulisin. Ja niin he saattaisivat luulla, että sinä olisit hyvin huonona, joll'en tulisi tänä iltana heille, ja sitä hän he eivät saa ajatella, koska päivä päivältä tulet mielestäni yhä reippaammaksi. Saa nähdä, emmekö me molemmat ensi vuonna yhdessä vietä jouluaatto pappilassa. Siitäpä vasta oikea ilopäivä koituisi."

"Niin, saa nähdä", sanoi Roosa hymähtäen.

Alkoi jo hämärtää.

Roosa kysyi paljoko kello oli ja virkkoi sitten: "Onko sinulla nyt kaikki valmiina, jos pappilan nuori väki tänäkin vuonna tulisi tervehtimään minua jouluaattona?"

"Niinpä niinkin", vastasi Hedda ja alkoi sytyttää kynttilöitä molemmissa huoneissa. "Isoisän kauniit pontalviinilasit ovat esillä salissa ja näyttävät muhkeilta kristallikarahvin rinnalla, jossa tuo punainen kirsikkamarjaviini niin koreasti helmeilee. Ja manteliekie'ut, uskallan toivoa, tulevat kiihdyttämään ruokahalua. Luulen niiden tänä vuonna onnistuneen yhtä hyvin kuin Margret tädin täällä ollessa viisi vuotta sitten, jolloin saimme osaksemme paljon kiitosta leivoksistamme."

Samassa sairaan herkkä korva kuuli ääniä, jotka lähestyivät taloa. Hedda riensi asettelemaan patjoja siskon ympärille, niin että hän saattaisi olla puoleksi istuallaan vuoteessa ja ottaa nuoria vieraita vastaan, joiden kuultiin nyt tulevan portaita ylös.

"Tiedätkö, Hedda hyvä", virkkoi sillä välin Roosa, "meillä on täällä pienessä ystävällisessä

nurkassamme sentään oikein hyvä ja hauska ollaksemme", ja hän puristi heikosti siskon uskollista kättä.

"Jumalalle kiitos kaikesta", lausui Hedda, luoden sairaaseen äidillisen silmäyksen, "kesästä, ja keväästä, syksystä ja joulusta".

Hellävaroen hän vielä laittoi sisaren hienon myssyn kuntoon, veti oman kaulavaippansa ylemmäksi hartioilleen ja meni hilpeänä ja iloisena kuin ainakin vastaanottamaan nuoria vieraita, jotka tällä välin vanhan tavan mukaan olivat keittiössä heittäneet yltään päällysvaatteensa.

Nuorisojoukko, joka seuraavassa tuokiassa täytti vanhojen siskojen huoneen, muistutti, näin täällä ollessaan, pientä kimppua tuoreita kukkia: kahdeksantoistavuotias Tyyra, joka tänään tavallista enemmän ilosta hehkui, kuusitoistavuotias, kaino Jenny sekä näiden nuoret sisaret, rakastettava, hempeä Anni ja meluava Eeva. Muistettava on myöskin reipas, jo kahdentoista vuoden ikäisenä miehekäs Matti, joka tätien edessä tarmokkaasti kumarsi ja siinä onnistui vetämään näiden huomiota uusiin, ihan kummallisen äänekkäihin saappaihinsa, joiden kirjavia, sangen komeita raksia hän ei katsonut varsin sopivaksi näyttää muille kuin pappilan renkituvan pojille.

Nuoret kokoontuivat reippaan, ystävällisen Hedda tädin ympärille kuten kananpoikaset emonsa turviin. Hänellä oli heidän jokaisen varalle leikillinen sana taikka pieni hyväily, viedessään heidät siskon luo, joka silminnähävästi ihastui, nähdessään näitä nuoria ja sitä kainoa intoa, jolla kukin kiiruhti antamaan joululahjansa, pieniä salaperäisiä kääröjä, joihin uskomattoman paljon lakkapahkuroilta oli painettu. Hedda täti saisi pappilassa joululahjansa, mutta nuoret tahtoivat kaikin mokomin olla itse näkemässä kun Roosa täti avasi hänelle kuuluvat kääröt, sillä se tuotti heille verratonta huvia.

Kiitokset olivat tietysti yhtä sydämmelliset kuin antajain tarkoitukset, ja nyt seurasi tuo joka vuosi uudistuva kysymys: "Rakas Hedda, mitä meillä nyt on herttaisille vieraillemme tarjottavaa?" jolloin näiden mieliin aina johtui — eikä siitä ollut kovinkaan pitkä aika kuin vanhemmat näistä vielä olivat lapsia — mitä herkullisimmat mantelikie'ut, jommoisia ainoastaan tädit osasivat leipoa, sekä pienet, kummallisen näköiset lasit, jotka näyttivät ikäänkuin sadoista läpikuultavista jääpalasista kokoon pannuilta ja joissa makea kirsikkamarjaviini, punaisena loistaen, ikäänkuin tulta iski.

"On kuin onkin" — olihan "meillä" tänäkin vuonna yhtä ja toista rakkaille lapsille tarjottavaa, ja kana poistui poikasineen saliin, jossa sitä pakistiin ja naurettiin ja syödä mukellettiin. Katkonaisia lauseita niinkuin: "juuri tänä aamuna leivotut" — "ota lisää hyvä Tyyra" — "kah, Matissa on miestä nujertamaan vähintään neljä kiekua" ynnä muuta ystävällistä pikkupakinaa kuului sairaan sisaren huoneeseen, jossa hän hetkiseksi pani levähtämään kootakseen voimia jäähyväishetkellä vielä kerran näkemään nuoria ympärillään. Tällä välin ilahtuneet katseet ja valkoiset hampaat ylistelivät kaunopuheliaalla tavalla tätien oivallisia leivoksia kerrassaan maailman parhaimmiksi. Hedda täti oli nurkkakaapista ottanut täysinäisen pussillisen kiekuja, jotka Anni tänä vuonna veisi kotia isän ja äidin "maisteltaviksi". Mutta kohta oli käsissä hetki, jolloin heidän kaikkien täytyy rientää kotia pappilaan, seurassaan Hedda täti, joka pikaisella lempeällä katseella tarkasti, ettei sisarelta mitään puuttuisi, sillä aikaa kun hän itse kerran taas viivähtäisi kotvasen ulkona.

Nyt alkoivat jäähyväiset ja niihin liittyvät terveiset ja kiitoslauseet — lasten täytyy välttämättömästi ottaa mukaansa matkalle pari mantelikiekua evääksi, ja rattoisa telme sekä runsas valo huoneissa houkutteli kanarilinnut yhtymään jouluriemuun, kun se, hyökyaaltojen tapaisesti kuohahtaen, täytti siskojen hiljaisen asunnon. Tyyra vaan oli käynyt hiukan vakavammaksi entistään ja piti kauvan Roosa tätiä kädestä vanhuksen nyt heittäessä hyvästiä erikoiselle lemmikilleen pappilan lasten joukossa.

Kun nuoret olivat poistuneet huoneista ja keittiössä alkaneet pukea yllensä päällysvaatteitaan, sammutti Hedda kynttilät, jättäen vaan yhden kummassakin huoneessa palamaan, sekä toimi tarpeelliset varokeinot tulenvaaran välttämiseksi. Hän asetti patjat sangen huolellisesti siskonsa ympärille ja varusti hänen pöytänsä kaikella, mitä hän mahdollisesti tarvitsisi kahtena seuraavana tuntina sekä suuteli häntä hyvästiksi otsalle, aivan kuin pitkä matka olisi ollut edessä.

Roosa jäi yksin. Hän kuuli, mitenkä iloinen temmellys keittiössä vuoroin kiihtyi ja vuoroin asettui. Hetkiseksi syntyi hiljaisuus, kaksi ihmistä puheli hiljaisella äänellä keskenään. Sitten kuului Hedda käskeväällä mutta samalla iloisella äänellä sanovan: "Kas niin, tulkaa lapseni! Minä olen Tyyrälle sen luvannut. Sitten saamme tietää kaikki."

Heti sen jälkeen porstuan ovi suljettiin, lasten hiljaa keskenään kuiskaillessa, ja pian saattoi taas kuulla iloisia nuoria ääniä seuran poistuessa pihalta.

Ääneti ja vanha sydän täynnä iloa katseli Roosa rakasten lasten pieniä joululahjoja ja ummisti juuri silmänsä, kun salin ovi hiljaa aukesi ja Tyyran tuttu ääni, kärsimättömyydestä hiukan vapisten, kuului virkkavan: "Elä säikähdä, hyvä Roosa täti, tämä on Tyyra", jonka jälkeen nuori tyttö, valkea karvalakki

päässään, riensi vanhuksen luo, istahti sängyn laidalle ja sulki Roosan käden omiinsa. Painaen punastuneet poskensa niitä vastaan hän lausui: "Minulla oli sinulle vielä, rakas tätiseni, pieni joululahja, ja toivoisin, että sinä siitä pitäisit oikein paljon."

"Rakkain, kiltti Tyyrani, itse olet paras joululahjani", kuiskasi vanhus lempeästi luoden samassa tyttöön hellästi kysyväisen silmäyksen.

"Entäs tämä sitten", lausui Tyyra aivan hiljaa ja asetti pöydälle vuoteen ääreen puitteilla varustetun valokuvan, "tämä on minun oma rakas sulhoni!"

"Lemmikkini!" huudahti Roosa melkein nuoruuden ilolla ja kohousi patjoiltaan istumaan. "Tyyra, lapseni! Jumala siunatkoon teitä molempia! Miten kunnan mieheltä hän näyttääkään!"

"Niin, eikö totta, pikku, kiltti tätini. Mauno on paras poika maailmassa", ja niin hän kertoi ihan hiljaa, aivan kuin peläten, että koko maailma kuuntelisi hänen puhettaan, mikä hänen sulhonsa nimi oli, ja mitenkä he, Tyyran oleskellessa viime syksynä Helsingissä, olivat toisiinsa tutustuneet ja menneet kihloihin, mitä hän oli ja miksi hän aikoi, ja ett'ei kukaan paitsi isä ja äiti asiasta tiennyt, ei sisaruksetkaan. Mutta tänä iltana, tunnin kuluessa, Mauno saapuisi pappilaan junalla, ja silloin kaikki saisivat sen tietää, mutta Roosa tätihän ei saisi olla viimeinen, ja siksi oli Tyyra niin asettanut, että hän silmänräpäykseksi oli jäänyt muista jällelle.

Roosa katsahti äidillisen hellästi nuoreen tyttöön, joka heikosti valaistussa huoneessa onnesta säihkyvin silmin istui. Tuon tuostakin teki vanhus joitakin pieniä kysymyksiä, jotka nekin ikäänkuin lisäsivät Tyyran onnellisuuden mittaa, ja sitten hän kauvan katseli nuoren miehen kuvaa, hyväellessään Tyyran kättä. Vihdoin hän lausui enemmän itsekseen kuin nuorelle morsiamelle: "Mauno, niin, Mauno on hänen nimensä. Tahdotko, Tyyra, rakas lapseni, avata lapepiironkini ja tuoda minulle sieltä tuon pienen keskimäisen laatikon!"

"Varsin mielelläni, täti kulta!" vastasi Tyyra, ja pian olikin pieni laatikko vanhuksen käsissä. Sen pohjalla huomattiin muutamia kellastuneita kirjeitä, joiden päälle pienehköjä koteloita ja rasioita oli ladottu.

Roosan kalpeat kasvot punehtuivat hiukan, hänen ottaessaan hermostuneesti vapisevalla kädellä kotelon ja avatessaan sen, jolloin hienosti maalattu nuoren miehen pienoismuotokuva tuli näkyviin.

"Katsohan, oma lemmikkini, tässä näet sen, joka on ollut minun Maunoseni."

"Täti kulta", oli kaikki, mitä Tyyra saattoi sanoa, hänen äänensä mitä suloisimmasti sointuessa. Hän katseli ryhdikkään nuorukaisen muotokuvaa, nuorukaisen, joka siinä kuoppa poskessaan ja lakki vallattomasti niskaan työnnettynä, rohkein silmin katseli maailmaa.

"Mauno oli köyhä, minä olin silloin rikas, hyvinkin rikas", jatkoi Roosa. "Minun isäni ajoi hänet pois, ja meidän lyhyt unelmamme onnesta oli teille tietämättömille hävinnyt. Me pidimme kuitenkin niin sydämellisesti toisistamme, Tyyraseni. Siitä on nyt piankin 35 vuotta kulunut. Minä surin katkerasti, ja terveyteni murtui vähitellen. Häinkin sortui — sortui tavallaan ja kuoli nuorena nuoren tytön ikisuruksi ja lakkaamattomaksi kaipaukseksi; tämä tyttökin verkalleen lakastui ja kuihtui. — Näetkös, pienoiseni, tuossa toisessa kotelossa huomaat kaksi sormusta. Anna minulle ne. Tuo, jossa sinikivi on, oli hänen ensimmäinen joululahjansa minulle; toisen sormuksen hän antoi minulle erotessamme. Minä pidin niitä, kunnes käteni niin kuihtui ja laihtui, ett'eivät sormukset pysyneet sormessa. Sinä olet ainoa sivullinen, joka tunnet näiden sormusten muistot, eläkö koskaan, elä edes minunkaan kanssani enää tästä puhu; mutta et tahtone kieltäytyä kantamasta tuota sinistä sormusta, rakas lapsi? Oli uskollinen poika, joka antoi sen tytölle, joka ei koskaan, ei edes nytkään, voi häntä unhottaa, kun hän, vanhana ja tuskien runtelemana, on tehnyt maallisesta olostaan tilinpäätöksensä. Käyköön sinulle velvollisuus keveäksi tai raskaaksi, katso tuota kirkasta, sinistä kiveä, ja se on sanova pikku Tyyrälle: Usko rauhan antaa. Ja menethän nyt kotia, siellä varrotaan jo pikku morsianta! Sano terveisiä Maunollesi vanhalta tädiltä, joka rukoilee Jumalaa teidän onneksenne. Lykkää laatikko jälleen sijoilleen" sanoi hän, pitäen itse muotokuvan nuoruutensa lemmikistä.

Tyyran palatessa lapepiirongin luota virkkoi vanhus: "Kuinka hauskan joulun toitkaan minulle, minun oma pikku Tyyraseni. Hyvästi!"

Paljosta puhelemisesta väsyneenä hän kallisti päänsä takaisin patjalle ja sulki silmänsä. Tyyra suuteli hänen kättänsä ja hiljaa, onnellinen sydän täynnä huhtikuun hattaroita, hän poistui huoneesta, sulki porstuanoven ja otti avaimen Hedda tädille. Nuoruuden kevein askelin hän asteli kohti kotiaan, kohti rakkautta ja kohti tulevaisuutta, jonka taivas jouluaattona säteili kirkkaana ja sinisenä kuin sinikivi uskollisuuden sormuksessa hänen sormessaan.

*****

Kun Hedda kahdeksan tienoissa palasi ilosta loistavasta pappilasta, paloivat kynttilät, jotka hän kotona ennen lähtöään oli sytyttänyt, yhtä levollisesti kuin hänen lähtiessään.

Hiljaa hän astui saliin ja meni sisähuoneeseen. Roosa lepäsi siinä tyynenä ja rauhallisena vuoteellaan. Jonkunlainen levoton tunne valtasi Heddan, ja hän lähestyi siskoansa, joka nyt, lempeästi hymyillen, avasi silmänsä.

"Terve tuloa taas!" lausui Roosa ja ojensi kätensä sisarelleen, joka istui sängyn laidalle.

"Ja sydämmellisimmät terveiset joulukuuselta pappilassa, jossa ilo tänä iltana on ollut ylimmillään. Voitko arvata — mutta — mutta mitä kummia — tässähän on Mauno itse pöydälläsi! Vai niin, sepä sitten olikin pikku Tyyran salaisuus."

"Niin, Mauno on ollut täällä koko illan, Tyyran Mauno ja hän", sanoi Roosa, avaten kätensä, jossa hän oli pitänyt entisen ystävänsä pienoismuotokuvaa. "Minä nukahdin niin sikeästi ja tunnen itseni niin voimistuneeksi levollisen unen harvinaisesta lahjasta. Minä näin unissani jälleen vainajani, hän oli edessäni nuorena ja reippaana kuten muinoin ja katsoi minuun niin armaasti kuin silloin ja lausui: Nyt olen tekevä sydämesi terveeksi, niin terveeksi. — Ah, rakas Hedda! Meillä on ollut pienessä kodissamme rauhaista, ihana jouluaatto."

"Jumalalle kiitos kaikesta, oma rakkahin Roosani", sanoi vanhempi sisar. "Vaikka koettaa, eipä hylkää Herra. Kenties Hän suo sinulle jälleen terveyden kalliin lahjan."

"Kenties", sanoi Roosa, ja hänen kiitollisissa katseissaan kuvastui puoleksi surunvoittoinen, puoleksi kirkastettu ilme. "Jumala on hyvä. Hän meille uskon, Hän meille rauhan antaa."

Tyynenä ja rauhaisana sulki yö helmaansa vanhojen siskojen yksinäisen majan, jouluyö tuikkivine, kirkkaine tähtineen, joka tuudittaa väsyneen ikuiseseen lepoon.

Mies ja vaimo

Jouluilta oli kohta käsissä, aikainen hämärä oli jo tullut. Suomen pääkaupungin suurimmilla kaduilla oli pitkin päivää vallinnut vilkas liike, eikä vieläkään sanottavaa aukkoa näkynyt jouluostoksillaan vyöryvässä ihmisvirrassa.

Siinä, jotenkin syrjäisessä kaupungin osassa, johon vähäinen kertomuksemme vie lukijan, ei liike tosin ollut niin vilkasta, mutta kumminkin näki kaduilla liikkuvista, että heillä oli vielä paljon toimitettavaa, ennenkuin voivat sanoa olevansa valmiit vastaanottamaan iloista jouluaattoa.

Ylhäällä vaatimattoman kivitalon kolmannessa kerroksessa oli lamppu muutamassa kadun puoleisessa huoneessa jo sytytetty. Akkunaverho oli vielä ylhäällä ja me näemme kalpean ja riutuneen, mutta vielä nuoren naisen kumartuneen viehättävän ja hienon, valkoisesta silkistä tehdyn peleriinin ylitse, jota hän reunusti joutsenen untuvilla.

Huoneessa oli kaikki hiljaa. Seinäkellon yksitoikkoinen tikuttaminen ja silkkikankaan kuhina teki äänettömyyden vieläkin syvemmäksi ja painostavammaksi. Mutta nuori ompelijatar ei sitä näkynyt huomaavan, kiireessään ei hän tarkannut sitä sekavaa melua ja astumista, jota kuului viereisestä huoneesta, pienestä salista vaatimattomassa huoneistossa, jossa nuori vastaanainut koulunopettaja vaimoineen asui. Jos hän tarkkaavammin olisi kuunnellut melua, olisi hän älynnyt, että siellä parhaallaan siirretään huonekaluja ja että sinne kannettiin jotakin raskasta esinettä.

Mutta, kuten sanoimme, ompelevan naisen koko huomio oli kiintynyt työhön, jonka hän keskeytti vaan muutamaksi sekunniksi heittääkseen rauhattoman katseen seinäkelloon, jonka viisarit herkeämättä siirtyivät eteenpäin.

Huonetta lähemmin tarkastaessa näkee helposti, ettei nuori nainen asu siinä yksin. Pöydällä uunin vieressä on piippu tupakkakartuusin rinnalla, kenkäpari pilkistaa esiin vaatekaapin takaa ja naulassa oven suussa riippuu haalistunut miehen kesäpäällystakki. Nämät esineet omistaa utteran ompelijattaren mies, jonka kanssa hän kaksi vuotta sitten meni naimisiin, jättäen siihen aikaan varakkaan ja sivistyneen kodin antaakseen koko nuoren sydämensä rikkaat tunnearteet varattomalle alemmalle virkamiehelle, joka oli mieltynyt häneen ja kiinnittänyt monta tulevaisuuden toivetta siihen rikkauteen, jonka nuori vaimo aikanaan toisi uuteen kotiin.

Mutta vanha juttu uudistui. Onnellinen kuherrusaika ei vielä ollut päättynyt, kun odottamattomat

suuret tappiot pakottivat appi-isän vararikoon, joka raskas isku vei vanhan miehen hautaan, johon vainaja myöskin vei mukanaan aavistuksen siitä surullisesta tulevaisuudesta, joka tulisi kohtaamaan hänen rakasta tytärtään. Pettyneet toiveet suuresta perinnöstä paljastivat väyn heikon ja kurjan luonteen kaikessa alastomuudessaan ja muuttivat sen myötätunnon, jota hän kenties oli tuntenut hellää ja harrasta puolisoaan kohtaan, ilkeäksi haluiksi saada kaikissa mahdollisissa tiloissa osottaa tälle kylmyyttään ja halveksumistaan.

Vaimo puolestaan koetti alussa, vaikka pelko sydämessä, salata itseltään, että hän oli kadottanut puolisonsa rakkauden, joka kumminkin oli hänelle vielä kaikki kaikessa. Joskaan miehensä ei enään ollut häntä kohtaan sama kuin ennen, tulisi hän hellyydellään lopulta sulattamaan jääkuoren miehensä sydämmeltä, jonka hän kokemattomassa nuoruudessaan oli luullut niin lämpöiseksi ja jaloksi, tavatessaan onnensa lyhyenä hetkenä sieltä jonkun kimaltelevan jyväsän, jonka hän varmasti uskoi puhtaaksi kullaksi. Mitä huoli mies semmoisen jalokiven omistamisesta! Eihän se antanut tyydytystä hänen nautinnonhimolleen. Ja mistä koittaisi hänelle enään se iloinen, mukava elämä, jota hän niin varmaan oli odottanut. Eihän hän edes tahtonut kuollakkaan, tuo nainen, joka esti häntä toisella taholla, vielä nuorena ollessaan, kalastamasta rakkauden pyydyksellä rikasta vaimoa.

Hänen niukka palkkansa tuskin riitti vaatimattomaan elämään, mutta kävi aivan riittämättömäksi, kun hän nyt, näyttääkseen miten välinpitämätön hän oli vaimoaan kohtaan, joka ilta haki iloisten ystävien seuraa kodin ulkopuolella. Vähäinen luotto oli pian lopussa ja ystävät rupesivat vieromaan häntä paljon enemmän kuin hän itserakkaudessaan saattoi aavistaakaan. Seuraa täytyi hänen kumminkin saada. Hän haki sitä yhteiskunnan alemmista kerroksista ja muuttui vakituiseksi illanistujaksi kaupungin huonoimmissa ravintoloissa. Vaimon rakastava silmä huomasi miten mies päivä päivältä vajosi. Hän mietti yöt ja päivät tuskaisessa sydämessään hellimpiä sanoja, jotka kenties pelastaisivat miehen perikadosta, mutta miehen kylmä katse, hänen halveksiva napsimisensa kodin köyhyydestä, työnsivät nuo kenties jo löydettykin taikasanat takaisin siihen äänettömään sopukkaan, jossa ne muuttuivat hartaaksi rukoukseksi rakastetun henkilön onnen puolesta.

Jo kauvan sitte oli mies herennyt pitämästä huolta vaimonsa pikkutarpeista. Yhdentekevää oli hänestä näkikö vaimonsa puutetta. Vaimo oli heti isänsä kuoltua alkanut ensin salaa, sitten julkisesti hankkia koru- ynnä muilla ompeluksilla lisätuloja kodin tarpeitten tyydyttämiseksi. Kun mies kiusaa tehdäkseen ei vastaanottanut vaimonsa pikkuansioita, joita vaimo niin suurella pelon ja samalla onnen tunteella miehelleen tarjosi, pani vaimo tavallisesti rahat jollekin pöydälle, josta ne hyvinkin pian hävisivät miehen taskuihin. Säännöttömällä elämällä mies lopulta menetti virkansakin, jonka jälkeen vaimon utteruus ja miehen ajoittainen kirjoitustyö oli kaikki, mikä ylläpiti edes tätä rauhatonta kurjuutta uudessa "kodissa."

Kuinka toisellinen oli asema nuorena naapuriperheessä, josta aikaisemmin hiukan mainitsimme. Ilo ja yksimielisyys, työ ja rakkaus tekivät puolisojen pienet uhraukset toisilleen niin suloisiksi ja kepeiksi kantaa. Maallisia hyvyksiä ei siellä tosin ollut paljon, mutta päivä päivältä alkoi rattoisa varallisuus kainosti punehtuen hiipiä pieneen kotiin, ja täksi jouluillaksi olivat sekä mies että vaimo utterasti ponnistelleet voidakseen odottamattomilla lahjoilla tulkita toisilleen onneaan.

Mutta palatkaamme sen kovia kokeneen nuoren vaimon luo, jonka tuttavuutta me hätäisesti teimme ja jonka jätimme jouluillan hämärässä lopettamaan työtä, josta hän odotti melkoista lisätuloa.

Mies oli päivällisen syötyään tapansa mukaan mennyt kaupungille heitettyään ivallisen katseen vaimonsa utteriin sormiin, jotka eivät vielä olleet ehtineet saada kallisarvoista työtä valmiiksi ja maksua perityksi.

Miehen poissa ollessa sai vaimo työn määrätyksi ajaksi valmiiksi ja tyytyväisyyttä tuntien nousi hän tuoliltaan, pani lumivalkoisen peleriinin koteloon, joka heti sen jälkeen käytiin noutamassa ja maksettiin. Työpalkastaan otti hän päältä sen, minkä välttämättömästi seuraaviksi päiviksi tarvitsi, sekä pani tapansa mukaan jäännöksen vähäisestä summastaan pöydälle.

Melkein samaan aikaan, jolloin joulun sanotaan astuvan portaita ylös malttamattomasti odottaviin koteihin, kuuluivat myöskin raskaat askeleet lähestyvän onnettoman vaimon hiljaista kotia. Ne olivat kotiin tulevan miehen askeleet. Hän näytti vastoin tapaansa olevan melkein hyvällä tuulella ja vähäinen rakkauden ilme välähti hänen kauneilla kasvoillaan, nähdessään, että työ, jota vaimonsa oli ommellut, oli jo noudettu.

Riisuttuaan kuluneen päällystakkinsa, jota hän koetti pitää niin mukiinmenevässä kunnossa kuin suinkin, alentui hän oikein puhuttelemaan vaimoaan.

Monta sanaa ei hän sanonut, mutta ne olivat niin suloiset kuulla, sillä niissä tuntui piilevän kaiku vanhasta rakkaasta äänenpainosta.

"Nythän on jouluaatto", sanoi hän ja katsoi hymyillen vaimoonsa ylähuulen hiukan värähdellessä, aivankuin hän itse olisi ollut epävarma onnistuiko hän saamaan ääneensä muinaisen hellän kaiun.

Sanomattoman hellästi ja arasti katsoi vaimo mieheensä ja sanoi: "Niin on; etkä sinä voi uskoa, kuinka iloinen minä olen saatuani hyvissä ajojin työni valmiiksi".

"Minkä työn?" kysyi mies teeskennellyn välinpitämättömästi.

"Sen kauniin silkkipeleriinin, jonka minä suureksi ilokseni sain tehtäväkseni". "Vai niin", sanoi mies. "Se on varmaankin joululahja jonkun rikkaan miehen vaimolle. Mitä sanoisit, jos minä sinulle lahjoittaisin semmoisen helyn? Se maksaa kai sangen paljon", lisäsi hän kysyvästi.

"Sen kyllä uskon" vastasi vaimo, "koska minäkin ainoastaan tekopalkkaa sain niin paljon", ja hän mainitsi saamansa pienen summan.

"Ah, sinähän olet oikein rikas ja voit viettää jouluaattoa oikein herroiksi. Mutta koska nyt on joulu, ja kun sinä muistaakseni jonkun kerran ennen olet tarjonnut mulle rahoja, niin en minä nyt tahdo kieltää sinulta sitä iloa. Onhan nyt jouluaatto vai miten? Sinun ei pidä panna pahaksesi", lisäsi hän tuttavallisesti hymyillen ja muka korjaten kaulustaan.

Puhtaudessaan liikuttavalla ilontunteella, jossa luuli pitkällisen surun ja kärsimyksen sulautuneen onnelliseksi unheeksi, vastasi vaimo ainoastaan: "Niin mielelläni!" ja otti pienellä lemменarmaalla kätösellään rahat pöydältä antaakseen ne miehelleen, mutta hillitsi itsensä samassa, avasi salaa kukkaronsa ja otti sieltä sen vähäisen summan, jonka hän oli varannut omiin tarpeisiinsa.

Koko pieni summa kädessä astui hän sitten miehensä luo ja ojenti sen kainona ja onnellisena hänelle, melkeinpä peläten, ettei miehensä sitä ottaisi vastaan.

Mies otti rahat näöltään aivan tyynenä ja välinpitämättömänä, silittäen kammalla tummia kiharoitaan, joita hänen vaimonsa niin mielellään vielä kerran olisi tahtonut lempeällä kädellä hyväillä.

"Vai niin, kiitos sulle siitä", lausui hän jättäen peilin ja ottaen laatikosta puhtaan nenäliinan. "Minä voin niitä tarvita tänä iltana, muilla on kai tällä kertaa paljon rahaa."

Katsomattakaan vaimoonsa astui hän sitten ovelle, otti hitaasti ja huolettomasti päällystakin ylleen, nyökkäsi päätään jotenkin ystävällisesti, mutta väsyneesti ja meni ulos.

Nöyränä, emme voi sanoa nöyryytettynä, seisoi vaimo paikallaan, katsoi ovelle, joka oli sulkeutunut rakastetun jälkeen, kuuli hänen askeleensa loittonevan yhä kauemmaksi, kunnes kaikki taas oli hiljaista.

Oli kuin ei hän edes huokauksellakaan olisi tahtonut ilmiantaa Jumalalle miehensä rakkauden puutetta.

Sitten astui hän pöydän luo, väänsi hiljaa vapisevalla kädellä lampun sydäntä pienemmäksi säästääkseen öljyä, istuutui sitten akkunan ääreen ja katsoi kyynellettömin silmin, miten kerros kerroksen jälestä alkoi loistaa joulukuusen lempeässä hohteessa. Hän ei sitä ajatellut, hän ei kadehtinut ketään, hän ei muistanut itse jouluaattoa, hänen ajatuksensa hiipivät arkoina sen jäljissä joka oli hänet jättänyt.

Kauvan hän istui siinä. Melu naapurin huoneesta oli aikaa sitten lakannut ja tuskin mitään ääntä kuului enää sen ohuen seinän lävitse, joka erotti huoneet toisistaan. Silloin kuuli hän naapurin iloisesti huutavan salista: "Nyt on kuusi sytytetty, eukkoseni! Nyt saat tulla sisään!" Kirkas ja melkein lapsellinen naisääni kuului silloin puhkeavan ilonhuutoon, joka varmaankin sammui suuteloon. "Mun kiltti, häijy poikani, mitä sinä, olet tehnyt!" kuului sama ääni mitä armaimmalla äänenpainolla sanovan, ja samassa kaikui miehen joululahjasta — muhkeasta flyygelistä — Beethovenin ihmeellinen "Adelaide", jonka taivaanihanissa sävelissä rakkauden onni ja suru kyynelissä liitelevät rakastetun ympärillä, eivätkä näytä hennovan erota maailmasta kimmotakseen ylös siihen taivaaseen, joka heille on avoinna.

Hämärässä huoneessa istuva naisparka kuunteli alussa ihmettelyn tunteella näitä ääniä, jotka olivat olleet hänelle niin rakkaat hänen onnensa päivinä. — Mitä kauvemmin hän iloitsevaa ja valittavaa laulua kuunteli, sitä selvemmin astui hänen sielunsa silmien eteen entinen aika, se aika, jolloin hänkin oli saanut rakastaa ainoastaan hyvää ja kaunista ihmiselämässä. Hän ajatteli kauhulla, ettei hänellä kenties nyt enään ollut voimia siihen, vaikkakin hänellä joskus olisi aikaa ajattelemaan sieluaan. Hän tiesi nyt uhranneensa elämänsä hänelle, jota hän vieläkin rakasti niin hartaalla rakkaudella, että hän uskoi sen voivan pelastaa hänet kaikesta turmiosta, ja ääriään myöten täyttyneestä sydäimestä, joka niin kauan ja niin tuskaisen voimakkaasti oli kärsinyt, valui nyt kyynelvirta.

Se oli rakastavien joululahja hänelle.

Hänen siinä itkiessään lakkasi soitto, mutta hän tunsu itsensä niin ihmeellisen levolliseksi. Säveleet viereisestä onnellisesta kodista tulivat hänen toverikseen yön pitkinä hetkinä. Ne puhuivat hänelle vlevämmästä elämästä ja pitivät toivoa rakkauden voitosta valveilla hänen sydämessään.

Hiljaa väänsi hän lampun sydämen taaskin korkeammalle ja alkoi tehdä työtä rakastetun hyväksi.

Jouluaamun sarastaessa lähetti hän palavan rukouksen taivaaseen hänen puolestaan. Kenties ottaa joku niistä lempeistä enkeleistä, jotka silloin palaavat maan päältä, missä he jouluaattona ovat vierailleet, tämän rukouksen mukaansa ja laskee sen Kaikkivaltiaan jalkojen juureen.

Joulutervehdys sydänmaasta

Ankara lumituisku oli raivonnut kautta maan. Monellaisia seisahduksia oli siitä aiheutunut kulkulaitoksissa, vieläpä juuri jouluaaton edellisenä päivänä. Kaikkialla puuhailtiin maanteiden avaamisessa liikenteelle. Lumiaura eteni vitkalleen ajajien hurjasti hoilatessa ja ruoskansiiman vinhaan vinkuessa. Olipa paikka paikoin tieltä raivattava yksinäinen petäjäkin, jonka rajuilma oli kumoon kaatanut.

Sähkölennätinjohdon käyttämisessä oli pyryilma niinikään saanut aikaan keskeytyksen. Puut olivat näet maahan sortuessaan katkaisseet moniaita johtolankoja. Siitäpä syystä jouluaattopäivän aamuna lähetettiin eri asemilta työmiehiä ja tarkastajia mahdollisuuden mukaan ensi tilassa korjaamaan tapahtuneita vaurioita.

Niiden työmiesten joukossa, jotka Helsingistä ensimmäisellä aamujunalla sanotulle matkalle lähtivät, oli Fritiof Koivu, seitsemänkolmatta vuotias pohjalainen. Häntä oli ollut asemalle saattamassa tuona varhaisena aamuhetkenä hänen nuori vaimonsa: pienenlääntä nainen vielä lapsellisine, kauniine kasvopiirteineen, joissa kuitenkin tällä kertaa tukahutettu itku kuvastui miellyttävän hymyilyn alta, jolla hän heitti jäähyväiset miehellensä, ojentaessaan hänelle huolellisesti varustetun eväspussin. Näkyi kyllä, että tämä oli heistä ikävä pettymys, kun näin joutuivat erotetuiksi toisistansa jouluaattona, vieläpä juuri nyt, jolloin heidän pikku Elsansa paraiksi oli ennättänyt niin isoksi, että hän hyvin saattoi iloita kaikesta siitä ihanuudesta, mitä jouluilta oli myötänsä tuova.

Kohisten kiiti juna täynnä väkeä lumivaippaan verhottujen seutujen halki. Keskenänsä rattoisasti keskustelevien matkustajien joukossa oli Koivulla siinä vaunun kolkassa, missä hän oli joutilaan paikan tavannut, hyvää aikaa aprikoida, kuinka velvollisuuden täyttäminen nuoresta, elämänhaluisesta perheenisästä sentään toisinaan saattoi tuntua vaikealta.

Hän oli ajatellut ruveta koneenrakentajaksi. Sellaisissa aikeissa oli hän jo moniaita vuosia sitte, suuria vaikeuksia voittaen, saapunut Helsinkiin. Olipa hän päässyt oppilaaksi sikäläiseen polyteknilliseen opistoonkin, mutta vallan varaton kun oli, kävi hänelle ajan pitkään mahdottomaksi jatkaa opinnoitaan. Sen vuoksi oli hän uudelleen ruvennut tavalliseksi työmieheksi. Eräs hänen lapsudentuttavansa, joka oli kotoisin samoilta seuduilta kuin hänkin, ja jolla nyt oli virka sähkölennätinlaitoksen palveluksessa, oli alkanut joutohetkinä opettaa häntä sähköttämään. Mutta puuttuva kielitaito pystytti esteet hänen edistykselleen tälläkin alalla. Kun nuori ystävämme viisi vuotta sitte oli tullut tuttavaksi eli ehkä paremmin rakkaussuhteisiin tytön kanssa, joka nyt oli hänellä aviosiippana, onnistui lapsuudenystävän hankkia hänelle varma, joskin niukkatuloinen paikka sähkölennätinhallituksen palveluksessa. Tässä toimessa hänellä oli ollut menestystä. Lupasivatpa hänen synnynnäiset koneenrakentajataipumuksensa hänelle melkoista paremmankin tulevaisuuden, kun hän sen lisäksi kaikkina noina työteliäisyyttä kysyvinä vuosina varojensa ja tilaisuuden mukaan oli koettanut kartuttaa tietojansa.

Ja kaikkien hänen tulevaisuudensuunnitelmiansa yli kohosi kirkkaan aamutähden lailla hänen pieni, rakas nelivuotinen Elsansa viattomasti ja, kuten aina, iloisesti hymyillen isälle ja äidille; hänen pieni, rakas Elsansa, joka tänä iltana ensi kerran saisi nähdä loistavan, ihmeellisen joulukuusen, ja jonka ensimmäinen, kauniin kaunis nukke salavivhkaa lepäsi kääreeseen kietaistuna äidin piirongin laatikossa. Tämän rakastetun lapsensa ensimmäiseksi, reippaaksi joulupukiksi oli isä toivonut saavansa pukeutua. Mutta lumituisku, lumituisku!

Niinpä niin. Se se olikin sattunut juuri paraiksi. Kuta etämmälle juna ehti, sitä varmemmin saattoi työmiehen tottunut silmä havaita, miten vaivaloinen työ hänelle joutui suoritettavaksi sinä päivänä noissa asumattomissa metsäseuduissa, jonne hänet oli lähetetty. Ja ne kun vielä sijaitsivat monen penikulman päässä rautatiestä, niin oli hänellä, joskin hänen onnistuisi saada työnsä valmiiksi ennen aikaisen iltapimeän tuloa, vähän tai ei ollenkaan toivoa ehtiä iltajunalla takaisin kaupunkiin. Mutta joulun, vieläpä oikein iloisen ja hauskan joulun saisi pikku Elsa sentään tänä iltana viettää. Sen oli äiti hänen lähtiessään luvannut, ja mitä hän kerran lupasi, sen hän myös piti. Senhän isä tiesi vallan hyvin.

Vihdoin oli saavuttu asemalle, mistä hänen oli hevoskyydillä jatkettava matkaansa maanteitse. Muutaman tiiman kuluttua oli hän matkansa perillä metsämailla. Myrsky oli nyt jo kokonaan herennyt temmeltämästä. Syvä, juhlallinen hiljaisuus vallitsi äänettömässä seudussa, jossa kyynärän korkuiset kinokset sinivalkoisina kimaltelivat siinäkin niukassa valossa, minkä talviaurinko jaksoi levittää maille, mantereille vuoden lyhimpänä päivänä. Kauan ei kestänyt, ennenkuin hän jo oli täydessä työssä. Työvehkeinensä hän kapusi milloin yhteen, milloin toiseen sähkölennätinpylvääseen kiristämään lankoja ja liittämään toisiinsa katkenneita päitä.

Sitä tekoa tehden etääntyi hän vaivaloisesti työskennellen yhä syvemmas metsämaille. Lyhyt päivä läheni loppuansa. Mutta aina vaan ilmaantui hänelle uutta työtä. Tämä ikäänkuin kiihoitti häntä ponnistamaan kaksin verroin voimiansa. Hänen liikkeensä tulivat ripeämmiksi, hänen käyntinsä yhä nopeammaksi, hänen kourasemisensa yhä voimakkaammaksi ja lujemmaksi. Tajuttomasti täytti hänen sielunsa tieto siitä, että hän kunnialla saattoi olla kelvollinen ja hyvä työntekijä yleisön palveluksessa. Hän ei enää ponnistellut voimiansa siinä mielessä, että pääsisi ottamaan osaa jouluiloihin kotonansa. Ei. Vaan sitä varten hän ponnisteli, että saisi sähköjohdon taas kuntoon laitetuksi, saisi nuo mitättömät langat, joista kumminkin usein elämä, terveys, onni, kunnia ja hyvinvointi riippuu, saisi ne tekemään tehtävänsä. Kuumeentapaisella innolla hän työskenteli. Siinä hän sitä oli joululahjaa kaikille — siinä, mitä tuo yksinkertainen työmies kaukana sydänmaassa kiireellä valmisteli.

Aurinko oli mennyt mailleen milt'ei suoraan etelän taivaalle. Hämärä tunkeusi esiin alussa melkein huomaamatta ensin etäällä petäjikössä, sitte hitain, vitkallisoin, mutta yhtä kaikki varmoin askelin se eteni avonaiselle maantielle aivan kuin olisi se halunnut olla vielä ilmaistematta pimeän yön tuloa, tuon pitkän yön, joka pyrkii kokonaan vallitsemaan luontoa. Mutta kauan se ei sentään voinut aikomuksiansa salata. Kaikkihan jo mailla mantereilla tiesivät, että heidän oli pakosta antautuminen pimeän syleilyyn, ja voitonvarmalla voimalla levitti sankka hämärä vaippansa kolkon talvimaiseman yli. Ei hiiskaustakaan kuulunut siitä, että tämä ilta juuri oli kodin rakkain, iloinen ilta, ei hiiskausta että esiin tunkeva pimeys tulisi mustaan verhoonsa sulkemaan tuhansia ja taas tuhansia viritettyjä, kimmelteleviä joulukynttilöitä ja tuhansia yhtä loistavia, iloisia lasten silmiä.

Jo oli ystävämme kaukaisessa sydänmaassa ennättänyt harjanteen korkeimmalle kohdalle, missä metsän kera loppui hänen työnsä. Alapuolella harjua sijaitseva seutu oli näet ollut suojassa myrskyn tuhotöiltä. Viimeisen kerran tänä iltana hän pystytti ylhäällä harjun laella tikapuunsa sähkölennätinpylvästä vastaan kiinnittääkseen katkenneet langat toisiinsa.

Vasta nyt kun hänen työnsä oli loppuun suoritettu, hän jouti tikapuultaan siinä missä seisoi silmäämään laajahkoa seutua, joka hänen silmiensä eteen avautui, esiytyen illan sankassa hämyssä valtavan autiona ja rajattomana epävarmoine, metsien, kukkuloiden ja lakeuksien muodostamine ääriivivoineen. Muutaman kivenheiton päähän hän saattoi silmillänsä seurata sähkölennätinlankojen suoraa suuntaa, noiden lankojen, jotka ulottuivat kauas kaupungista kaupunkiin ja paikasta toiseen avarassa Suomenmaassa yhdistäen satoja tuhansia koteja keskenään.

Hänen siinä seistessään käsi vielä noiden lankojen nojassa, jotka hänelle tänään olivat niin paljon työtä aiheuttaneet, johtui hänen mieleensä, kuinka hän useita vuosia sitten opiskellessaan sähköttämään oli eräänä jouluaattoiltana avustanut ystävänsä, sähkölennätinvirkamiestä, ja kuinka he silloin olivat innolla toimineet vastaanottaessaan ja lähettäessään monen monia, vilpittömiä, sydämellisiä joulurauhan ja jouluilon toivotuksia. Olivathan nekin tervehdykset noita, kotvan kuluttua kokonaan pimeän peittoon hälveneviä lankoja myöten kiitäneet kodista kotiin. Niille ei yksikään välimatka ollut ollut liian pitkä, ei mikään sydänmaan seutu liian kolkko. Ne olivat pakkasesta ja pimeästä huolimatta tulla huristaneet toivotuille perille hymyilevinä ja herttaisina joulukuusen valopiiriin. Ja samalla tapaa kuin silloin, ne nytkin, kun hän oli saanut työnsä päätökseen, tänä jouluaatto-iltana kiittäisivät päämääräänsä, risteillen keskenään lumivaippaan verhotussa synnyinmaassa.

Hän muisti sen juuri siksi samaiseksi sähkölennätinkonttorissa viettämäksensä jouluaattoillaksi, jolloin hän oli lujasti päättänyt, että, maksoi mitä maksoi, hän hankkisi itselleen ja työlle, jota hän rakasti, oman kodin — ja tähän samaiseen kotiin hän ei nyt voinut lähettää ainoatakaan ystävällistä sanaa jylystä metsästä.

Vaipuneena ajattelemaan omaisiansa tuo suurten runoilijaimme runolliselta synnyinseudulta kotoisin oleva työmies alkoi konemaisesti kolkuttaa sähköttämistahdissa johtolankaa. Ja jos vaan tottunut korva olisi ollut kuulemassa, olisi se varmaan selittänyt naputuksen seuraavin sanoin: "äiti kulta, Elsa kulta, oi kuin teitä molempia kovin rakastan!"

Mutta vaikkakin vain sydänmaan syvä äänettömyys kuuli nämä häipyvät äänet, niin ne sittenkin saapuivat toivotuille perille niinkuin jokaisen hartaan ja todellisen tunteen laita on elämässä; eli niinkuin saapuu perille jokainen sydämellinen menestyksen toivotus niille, joita hellästi rakastaa.

Ja kun äiti pienessä kodissa kertoi ilosta loistavalle Elsalle, että isä oli hänelle lahjoittanut tuon

kauniin nuken, ja kun lapsi soperrellen kiitti "kilttiä isää", silloin olivat nuo heikot häipyvät sanat sydänmaasta rakkauden tenhovoimalla saapuneet toivotuille perille ja isä oli saanut olla ottamassa osaa kodin jouluriemuun.

Koti!

Sattumalta jouduin eräänä sysimustana marraskuun iltana pieneen kestikievaritaloon, joka sijaitsi kappaleen matkaa yleisestä maantiestä, missä tämä syysateesta likomärkinä mutkitteli Hämeen sydänmaiden läpi. Talo oli menettänyt merkityksensä matkailijamajana sen jälkeen kun rautatie oli pantu läpi seudun kulkemaan; sen ainoana tehtävänä oli, tarinain näkymättömän, hyvän haltijattaren tavoin, hankkia kyytihevosiä jollekin matkustavaiselle, joka lähellä olevalta asemalta niitä tilautti.

Minäkin olin samana päivänä kulkenut junalla ja saapunut kysymyksessä olevalle asemalle, jossa minun oli määrä kohdata erästä toveria. Postissa oli kuitenkin kirjeemme hukkunut, ja kun juna minuutin viivytyään riensi eteenpäin, ja minä huomasin olevani yksin kohtauspaikalla, ei minulla enää ollut muuta neuvoa kuin etsiä yösijaa, mistä sellainen oli saatavissa.

Pieni, vilkas yhdentoistavuoden ikäinen poikanulikka, joka junan mentyä oli alottanut miehekästä tappelua erään läheisestä herraskartanosta olevan postinkantajan kanssa, otti huomattavalla mieltymyksellä opastaakseen minut kestikievaritaloon. Hän esitti itsensä talon ylimääräiseksi sanansaattajaksi kulkiessamme pitkin kaitaista polkua, joka kierteli nuoren ja tiheän männikön läpi, missä pimeään tultua pikemmin tunnusteli kuin näki puita. Mutta vikkelenä kuin näätä lippasi poika eteenpäin kivien ja mätästen yli, ollen jotenkin ylpeä luottamustoimestaan, eikä vaatinut paljon kehotusta ylläpitääkseen vilkasta keskustelua niiden vajaan kymmenen minuutin kuluessa, mitkä matka kesti.

Aatoksi häntä nimitettiin, vaikka hän oli kastettu Aatolfiksi; isä ja äiti olivat molemmat kuolleet, ja kestikievarin isäntä oli hänet huutolaisena ostanut. Aatto oli juuri taistelussa asemalla olevan toverin kanssa ollut pääsemäisillään voitolle, kun hän minun tähteni oli keskeyttänyt tappelun. Hän oli ainoa vieras talossa, sillä isännän ja emännän apuna olivat yksinomaan pojat ja tyttäret. Talon koira, joka seurasi mukana ja tuhansilla iloisilla keikauksilla ja sydämellisillä katseilla tervehti minua, niin pian kuin minä kiipesin yli aidan, oli nimeltään Turva ja osasi kyllä haukkua outoja ihmisiä, jotka tulivat taloon.

Ja tuolla pellon takana, jonka ojan vartta kuljimme, oli talo, ja sen yhdestä ainoasta akkunasta välkkyi valoa meitä vastaan. Kesäisin oli täällä kyllä lisärakennuksessa kolme huonetta matkustavaisille, mutta ne olivat ainoastaan kesähuoneita. Kyllä emäntä kuitenkin saattoi hankkia minulle huoneen yöksi, niin uskalsi Aatto minulle vakuuttaa, yksitoistavuotiaan poikasen kaikella luottavaisuudella ja vakavuudella.

Totta puhuen, en ollut juuri hyvällä tuulella sen johdosta, että olin toverini suhteen pettynyt enkä saanut hänen kanssaan jatkaa matkaani, mutta mikäli olin ehtinyt pojan lapsellisesta juttelusta lämmitä, pääsi tämä kaikki haihtumaan, kun, taloon saapuessani, minut opastettiin huoneeseen, josta tukala kuumuus lehahti minua vastaan, avatessani oven. Kynntilä sytytettiin ja minä näin pienen matalan huoneen, jonka tilan täytti suurimmaksi osaksi komerolla varustettu, leveä ja matala uuni, siten muistuttaen tuota sadun kääpiötä, jolla on silmä keskellä otsaa, ruskeanpunainen kaappi, samanvärinen leveä sänky, jonka värisiksi myöskin ovi ja pienen akkunan kehys sekä pöytä ja tuolit olivat maalatut.

Se, joka sytytti kynntilän, oli emäntä, vanha nainen, joka tyynin ja ystävällisin, melkein äidillisin silmäyksin katseli minua ja arveli, että hän ei voinut muistaa nähneensä minua ennen talossa. Minä en vastustanut häntä ja pyysin illallista, sellaista, mitä heti oli saatavissa.

Muuta kalaa ei talossa ollut kuin silakoita, ja potaatit olivat jo ehtineet jäähtyä, mutta lihaa saataisiin, jos vaan malttaisimme odottaa, niin kauan kun sitä keitettiin. Selitin tyytyväni siihen, mitä talossa sillä hetkellä oli tarjottavana, jonka jälkeen eukko, ystävällisesti nyökyttäen päätänsä alkoi askaroida kaapissa, jonka alempi osasto oli varustettu laskulevyllä ja parilla kolmella ulosvedettävällä laatikolla. Hän liikkui silloin hyvin hiljaa ja varovaisesti, raottaen hiukan kaapin ovea ja samaten laatikoita, ihan kuin minun vanhalla tädilläni ennen aikaan oli tapana, kun hänen piironginlaatikostaan piti ottaa esille hansikaspari taikka tanu; koettaen niin paljo kuin mahdollista välttää meidän liian uteliaita silmiämme, sillä me tunsimme kunnioituksen sekaista mieltymystä noihin kirjaviin soikuhuveihin, kirjailtuihin vöihin, kuvakirjauksin kudottuihin harsonauhoihin sekä muihin vanhanaikuisiin harvinaisuuksiin, joita hänen kätöksissään oli.

Samalla tavalla haki vanha emäntäni kaapeista ja laatikoista varovaisesti veitsen ja kahvelin, pari

asettia, lautasen, pienen vadin, lasin ja kaatimen, jotka vähitellen ilmestyivät tuolille kaapin viereen. Minä kuulin kuinka kaapin oven takana pullo täytettiin toisesta ja näin sen jälkeen uraiseksi valetun ryyppyylasin pujahtavan näkyviin, ja sitä seurasi puoli tuoppia vetävä viinapullo. Pullon kyljessä olivat luettavina lupaavat sanat "Hienon hienoa kirsikkamarjaviinaa qualité superienne". Kaiken tämän säilytti emäntäni tarjoimelle ja katosi, jättäen minut yksin lämpimään kamariin, jossa konemaisesti aloin tutkia seinille ripustettuja aikatauluja ja taksoja — ei edes voinut keksiä päiväkirjaakaan, joka aina tarjoutuu matkustavaisten ensimmäiseksi lohdutuksen lähteeksi yksinäisyydessä.

Sen jälkeen huvittelin sillä, että kädellä tunnustelin matalan huoneen orsia sekä itse kattoakin, joiden yli sanomalehtipapereja oli liisteröity, jota vastoin harmajankeltaiset tapetit peittivät seiniä. Kun sitten satuin katsomaan karkeiden, puhtaiden ja vasta silitettyjen valkeiden kalinkokaihtimien taakse, jotka melkein ulottuivat akkunan kaikkien pienten, rihvelitaulun laajuisten ruutujen yli, mielistyin suuresti huomattessani, että akkunat vielä olivat yksinkertaiset ja että ne saatettiin — toinen puolisko ainakin — avata. Virkistävä viileys pääsi näin huoneeseen, josta sain kiittää raitista syysilmaa, joka nyt metsästä virtasi sisälle ja täytti pienen kammioni.

Lumivalkoiset kaihtimet ohjasivat katseeni sänkyyn. Karttuunipeite oli vallan uusi ja siihen oli kudottu hietaleivosten muotoisia tähtikoristuksia. Tyynyt ja patjat, joita oli melkoinen joukko, näyttivät myöskin olevan melkein käyttämättömät, lakana ja tyynynpäällinen olivat jotakin paksua, valkeata pumpulikangasta, kaikki puhdasta ja siistiä. Niin, kaiketi täälläkin yksi yö kuluisi.

Samassa siististi puettu, reipas, nuorenlainen nainen tuli sisälle, kantaen illallista tarjottimella, jolla toistamiseen havaitsin kaapista otetut posliiniesineet. Tuvassa oli nyt suuri leipomapäivä, ja Iida, joka oli vanhempi tytär, otti nyt palvellakseen minua. Hän ja hänen vanhempi kolmikymmenvuotias veljensä Vihtori eivät olleet kansakoulua käyneet. Heidän kouluikänsä ollessansa rakennettiin parast'aikaa rautatietä, ja työmiehiä oli majoittunut talon täyteen, jonka vuoksi vanhempien lasten apua tarvittiin kotona, työtä kun siihen aikaan oli niin paljon. Nuoremmat lapset, Manda ja Kalle, olivat sitä vastoin käyneet kansakoulun. Manda oli virkannut pienen, yksinkertaisen huivin, joka oli levitetty pöydällä olevan peililaatikon yli, ja Kalle, jonka rihvelitaulu riippui akkunanpielessä, oli jo kaksi kesää palvellut reservissä. He olivat kaikki ikänsä olleet kotona talon töissä ja auttaneet isää ja äitiä, jotka nyt olivat noin 70 vuoden vanhat ja joilla ei ollut ollut vieraita palvelijoita, sittenkun lapset olivat kasvaneet niin isoiksi, että voivat ulkotoihin ryhtyä. Nyt oli isä sitä paitse huutokaupalla saanut Aaton; poika teki jo runsaasti hyötyä, ja vanha muori arveli olevan hauska nähdä lapsiaan kotona, koska ei kukaan hänen pojistaan eikä tyttäristään joutunut naimisiin. Ei Iidalla eikä Mandallakaan sitä paitse ollut kosijoita. He oleskelivat enimmäkseen kotona eivätkä juuri useammin menneet kylään kuin jos kirkkoon oli asiaa, kumpikin vuorostaan pyhäpäivinä.

Tämän kertoi minulle Iida vastaukseksi kysymyksiini, laittaessaan reippaasti vuodettani yöksi ja tuodessaan raitista lähdevettä, josta kaikesta olin miellissäni. Maistelin vähäsuolaisia hopeankarvaisia silakoita, jotka ikäänkuin toivat minulle tervehdyksen entisiltä, saaristossa vietetyiltä illoilta päiviltä. Tuore leipä levitti hyvää tuoksua, maito oli vielä väkevää ja raitista, ja valkoinen juusto, joka oli sitkeän venyvää kuin kumilasti, sen oli Manda itse leiponut ja Kalle oli veistänyt sitä varten tarvittavan korean juustonkehän.

Ilta kului verkalleen. Pieni seinäkello tikutti tasaisesti ja hiljaa, kerta kuului ohitse rientävän, tavarajunan vihellys. Tuvassa kävi kaikki hiljaisemmaksi ja hiljaisemmaksi; vihdoin kuulin kuinka porstuan ovi pantiin säppiin, ja kohta uinaili kammioni takana isossa tuvassa talonväki päivän työstä. Ainoastaan hiiren hiljainen ja tyytyväinen nakertaminen tapetin takana katkaisi syvän äänettömyyden. Pieni elukka tunsu olevansa aivan kuin kotonaan eikä vähintäkään askeleistani häiriytynyt. Eihän talossa ollut kissaakaan, ja vanha muori näytti liiksi hyväsydämiseltä edes ajatellakseen loukkuja ja muita ansoja, joista elukan vapaus ja henki olisivat joutuneet vaaraan.

Koettaessani kävellä edestakaisin ahtaassa huoneessa, sattuivat silmäykseni silloin tällöin matalaan sanomalehtipaperien peittämään kattoon. Huomasin, että kynttilä kädessä enemmättä vaivatta sain selvää "Hämäläisen" ja "Hämeen Sanomain" lihavasta painoasusta. Nuo "Hämeenlinnan" sanomakirjalliset riitelijät liittyivät nyt hyvässä sisarusrakkaudessa toisiinsa. Eikä tainnut mokomalle sanomalehtien halveksijalle kuin minulle tehdä kovinkaan pahaa kerta silmäillä maaseutulehtiäkin.

Ensimmäinen pätkä, johon katseeni kiintyi, olikin J. V. Snellmanin muistoonpanot Aleksanteri II:n käynnistä Hämeenlinnassa ja Parolan leirissä kesällä 1863 ja tuon suomalaisen isänmaanystävän "audienssista" maan suuriruhtinaan luona.

Luettuani uudestaan suurella innolla tämän kertomuksen, siirryin muihin kirjoitelmiin: "Fennomaaneista ja svekomaaneista", "Nya Pressenistä", August Strindbergistä j. n. e. ja lopetin varsinaisella iltalukemisella, nimittäin kertomuksilla, joista näin hajanaisia palasia "Torpan tytöstä", "Klaarasta", "Maalarista" ja "Käräjäkirjurista", kaikki nämä rakkautta, toivoa ja uskoa uhkuvia, ja niissä kuvatut henkilöt "rakkaudentaudin" uhreja.

Enempää ei tarvittu illan kuluksi, vieläpä kului se sangen mukavastikin, ja sitten vaivuin mitä makeimpaan uneen, talousaskareissaan puuhaavan pikku hiiren hiljaa nakerrellessa. Näin unta keisarinnasta, joka hymyili minulle virkkaen: "Aber Sie sind ja ganz freundlich" (mutta Tehän olette vallan ystävällinen) ja äidistäni, joka tuli käärimään peitettä ympärilleni, kuten hänen tapansa oli kun hän, lasna ollessani, tuli toivottamaan onnea pojalleen sen johdosta, että tämän syntymäpäivä oli huomenna.

Kuinka makeasti sitä uinaileekaan erämaassa! Varhain aamulla, ennenkuin päivä oli alkanut sarastaa, heräsin siitä, että kukko täydellä todella ja ponnistuksella huutaa kiekasi porstuassa ihan oveni edessä, missä talon kanat herransa kera avonaiselle yliselle vievällä katonorrella pitivät yömajaa. En tiedä, kuinka kauan huolellinen perheenisä kaiutti herätyshuutojansa, sillä minä käänsin toista kylkeä ja hymähdin sekä nukahdin uudelleen, kunnes Iida kello 6 toi minulle kahvia. Nyt läksimme Aaton kanssa halki metsän joutuaksemme asemalle aamujunalle, joka ei sekään tuonut odotettuani mukanaan.

Kun sitten palasin takaisin taloon, tulin mielestäni kotiini, jossa kaikki oli minulle hyvin tuttua, ja jossa ymmärsin joka katseen, jokaisen työn, ilon ja huolen. Minä näin sen heistä kaikista ja itsessäni tunsin, että saatoin olla kuin lapsi talossa ja ihastuksella vietin avarassa tuvassa päiväni.

Minä näin tässä seitsenkymmenvuotisen kodin, missä tottumusta, tuota suloista, tyyntä olemisen muotoa ei ulkonaisen maailman levoton tuulahdus vähintäkään ollut häirinnyt, missä intohimot, niin jaloimmat kuin alhaisimmatkin, olivat ventovieraita, missä kaikki ilmaisi keskinäistä luottamusta. Siinä vallitsi veljellinen pyrkimys elämän viihtymyksen saavuttamiseen kodin onneksi ja niiden velvollisuuksien täyttämiseen, joita yhteiskunta heiltä kaikilta vaatii. Niin, kellä olisi sydäntä ilkkua tuolle, rahvaan käsityskannan mukaan, vanhalle poikamiehelle ja näille "vanhoille piioille", joiden tyyneen mieleen se ajatus, että aika oman kodin perustamiseen oli tullut, ei täydellä todella ollut pälkähtänytkään. Vanhukset, jotka jo alkavat huomata sydämensä tykytyksen hiljenevän, muuttavat kaikeksi piankin viimeiseen maalliseen kotoonsa kirkkomäellä. Silloin kai on vanhin poika huomaava ajan otolliseksi isäntämiehenä ottaa itselleen emäntä, silloin kaikki on oleva toisin. Mutta tulevatko nämä sisarusten sydämet milloinkaan enää sykkimään yhtä tyyneesti, yhtä onnellisesti kuin nyt, jolloin heissä ei asu vähintäkään kaipausta, vähintäkään kaukomielisyyttä, vaan päivä aina, kallistuessaan iltaan, jättää jälkeensä muiston täytetyistä velvollisuuksista.

Jollei pikku Aatto, tuota huudolla olevaa vaivaista olisi, ei mikään häiritsisi kodin rauhaa. Vanha eukko uskoi minulle, että Aatto oli luonnoltaan huimapäinen ja ettei hän ollut oppinut aina totta puhumaan. Pikku Aatto jutteli vuorostaan kaikessa hiljaisuudessa minulle, kuinka hänen nyt oli hyvä olla, paljon parempi kuin entisessä paikassa, johon hän huutokaupalla oli joutunut. Täällä emäntä oli hänelle hyvä, "lapset" kaikki tynni samanlaiset, ja "isäntä sitten — hänpä vasta mainio on", ja näin puhuessaan loi poika minuun lämpimän katseen vinoista silmistään, jotka elämän kovien kokemusten takia vielä arasti vilkuivat.

Illan tultua palasivat miehet ulkotöistään. Kattolamppu sytytettiin silloin, ja yksinkertaisiin talon tarpeiksi tehtäviin veistotöihin käytiin nyt käsiksi. Tyyneesti ja väliin hilpeästikin pakistiin, johon pakinaan varsinkin Kalle otti osaa, hän, joka oli ollut ulkona maailmassa, ollut Lammilla reservissä. Isä ja äiti nauroivat sydämensä pohjasta kertoessaan, että muut pojat tavallisesti laihtuvat, aseharjoituksissa ollessaan, mutta Kalle, hän oli niin lihonut, että he töin tuskin tunsivat omaa poikaansa noiden kuuden viikon poissaolon jälkeen.

Iltajunalla tuli kirje toveriltani, joka lupasi saapua asemalle seuraavana aamuna. Hopeanhoitoiset silakat ja kotona tehty juusto ilmaantuivat uudelleen illallispöydälleni ja sänky levitettiin rauhallisine unelmineen minua vastaanottamaan.

Toivotin talonväelle hyvää yötä ja vetäysin huoneeseeni, jossa piirsin paperille seuraavat rivit. —

Nyt alkaa kello olla puoli kymmenen. Hiljaisuus on jo kauvan vallinnut talossa. Jo kauvan sitten on Turva tänä iltana viimeisen kerran varottavalla haukunnallaan vastannut niihin ääniin, joita sattumalta kuului pimeästä metsästä.

Sisällä avarassa ja puhtaassa tuvassa nukkuvat jo kaikki, isä ja äiti, sisaret ja veljet sekä Aatto, leposijoillaan. Heillä ei ole aavistustakaan siitä aarteesta, minkä talonhaltija heidän häiritsemättömässä rauhassaan tuvan kurkihirren alla heille on varannut. Valonsäde tunkeutunee kamarini oven raosta pimeään porstuaan, sillä nyt juuri antaa kukko toistamiseen rohkeiden ja totisten herätyshuutojensa kuulua, mutta vaikenee pian, koska kanat ovat tarpeeksi hienotunteiset ollakseen välittämättä ukko-vaarin unikohmelosta. Tyyneys ja öinen rauha vallitsevat taas kodissa. Ainoastaan pieni vikkeli hiiri liikkuu huoneeni seinäverhon takana huolellisissa näppärissä talouspuuhissaan, noudattaen tutussa talossa vanhaa tapaansa.

Hiljainen, tyyni, rauhaisa metsän kolkka, josta pikku Aatto huomenna varhain on, hilpeästi jutellen, opastava minut pois. Jokainen saastainen käsi olkoon häpäisemättä rauhaasi, sinä rauhaisa talo. Sinä et kuule, kuinka yöjuna, syyspimeässä käheästi viheltäen, nyt rientää sivu, huutaen: ei mitään rauhaa, ei mitään lepoa, ei mitään kotia!

Koivun rungossa

1860—1890

Oli kesäisen kaunis ilta alussa syyskuuta vuonna 1860. Helsingin laidassa olevassa Kaisaniemen puistossa istui muutamalla syrjäpenkillä kaksi vanhanpuoleista hyvin puettua rouvaa puhellen keskenään ja sen ohessa silmillään seuraten kolmea nuorta tyttölästä, jotka jutellen ja nauraen kävelivät läheisyydessä.

Heistä saattoi huomata, että he hiljakkoin olivat jättäneet kouluvuodet taaksensa ja että he todennäköisesti tulisivat jo ensi talvena ensikerran lähtemään ulos "avaraan maailmaan". Koko heidän olentonsa yli oli nuoruuden tervein kaste laskeutunut, eikä ole kummastelemista, jos nuo kaksi rouvaa äidillisen ylpeillä silmäyksillä seurasivat nuoria tyttäriänsä, missä näiden vartalot koivujen valkeiden runkojen välistä hämöttivät. Äkkiä pysähtyivät nuoret tytöt kahden kauniin koivun eteen, vaihtoivat muutamia sanoja, ja heidän naurunsa kaikui heikommin kuin äsken.

He olivat tehneet tärkeän päätöksen: koivujen valkeihin runkoihin leikkaisivat he nimikirjaimensa, kaksi sisarusta toiseen isompaan koivuun; kolmas nuori tyttö oli valinnut korkean ja hoikan puun säilyttämään nimensä siitä ajasta asti, jolloin hän oli seitsemäntoista vuoden vanha. — He aavistivat kaikki, että se päivä oli tuleva, ehkä piankin, jolloin viimeinen nimikirjain mahdollisesti olisi oleva toinen kuin nyt ja sykkivin sydämin he alottivat salaperäistä leikkiään terävällä kynäveitsellä. Aina silloin tällöin he heittivät sivulle salaisia silmäyksiä nähdäkseen, tarkastiko sattumalta heitä joku vieras silmä, heidän piirrellessä kirjaimia koivuihin.

Mutta ei ketään näkynyt, ei läheltä eikä kaukaa mitään liikettä huomattu, paitse iloista, ystävällistä huminaa puiden latvoista. Mitä tämä kuiskailikaan?

Auringon laskeuduttua jonkun verran alemmaksi, niin että sen paiste tunkeutui lehtien lomitse valaisemaan hietaista käytävää varjokkaassa, pitkässä lehtokujassa, olivat näiden kolmen tytön nimien alkukirjaimet siroasti leikatut valkeihin koivujen runkoihin. Hoikemmasta puusta saattoi erottaa: H. A.

Kotvasen kuluttua poistui pieni seura puistosta, jonka hämärässä nuoret tytöt jonkunlaisen lapsellisen pelon valtaamina tunsivat humisevien koivujen huostaan uskoneensa nimimerkkinsä. Mutta eihän sitä kukaan huomannut, ei kukaan!

* * * * *

Kyllä kuitenkin. Eräs nuori ylioppilas oli sen huomannut. Hän oli istunut kasvitieteellisessä puutarhassa, jonka ainoastaan tiheä ruusupensasta ja aita erotti mainitusta pitkästä lehtokujasta. Hän oli istunut muutamalle penkille kirja seurakumppaninaan, mutta luvusta ei tahtonut mitään tulla, sen jälkeen kun hänen huomionsa oli nuoriin tyttöihin kiintynyt. Mitä piti hänen tehdä? Hän ei tahtonut tyttöjä häiritä — ja yksi heistä erittäinkin oli niin miellyttävä, seisossaan siinä hoikan koivun juurella piirtelemässä nimeään sen runkoon. Toiset nimittivät häntä Hedvigiksi, sen hän kuuli. Kuka mahtoi hän ollakkaan? Mitä välittää kahdeksantoistavuotias nuorukaissydän arvosta ja syntyperästä, kun aamuruskon hohde ennustaa rakkauden auringon pian kohoovan.

Kun kaikki taas hänen ympärillään oli hiljennyt, heittäytyi hän notkeasti aitauksen yli ja astui koivun luo. "Hedvig A.", sanoi hän puoli-ääneen, selvittäen niin hyvin kuin osasi kirjaimia puun rungossa. Hänen rohkeaan katseeseensa ilmestyi vakava, melkein hellä ilme hänen katsellessa näitä kahta kirjainta, joitten hän hämärästi aavisti pian tulevan hänelle merkitsemään enemmän kuin mikään muu maan päällä. — Hän kääntyi ympäri poistuakseen, mutta pysähtyi äkkiä ja uursi seuraavassa silmänräpäyksessä nimikirjaimensa A. L. tytön kirjainten. viereen sekä piirsi molempien alapuolelle päivämäärän: 18 3/9 60. Hänestä tuntui, kuin hän ei olisi tahtonut heittää tätä H:ta ja tätä A:ta turvattomiksi illan sakeneviin varjoihin.

Olisiko hänestä mies tarjoomaan hänelle rauhaisaa ja onnellista kotisuoja elämän myrskyiltä? Ah, nuorukaisellehan on koko avara maailma auki ja sen taivaanrannat niin vapaat kuin valtameren partaalla.

"Minä olen jälleen näkevä Hedvigin", ajatteli Arvid L. "ja hän on oleva minun".

Kun ilta lähestyi ruskottavine kirkkaine taivaineen, tuntui Arvidista, että tähdet eivät koskaan niin ihmehen puhtaasti ja pyhästi katselleet Jumalan autuasta maailmaa kuin sinä iltana.

* * * * *

Arvid sai ennen pitkää tietää, että Hedvig oli varakkaan tilanomistajan ainoa tytär, joka tilanomistaja vaimonsa kautta oli sukulaisuussuhteissa muutamiin meidän vanhempiin aatelisiin sukuihimme. Mutta Arvidhan oli ylioppilas ja kahdeksantoista vuoden vanha! Entäs sitten, jos hänen kotinsa olikin köyhä maalaispappila, ja hän itse kahdeksasta sisaruksesta vanhin. Muutamien vuosien opinnot vaan, ja hänelle oli koko lakitieteellinen ura avautuva tasaisena ja sileänä sekä kullankoristeisista virkapuvuista kiiltelevänä.

Ollen komea ja iloinen, hyvä laulaja ja innokas tanssija oli hän jo suuresti suosittu ja melkein joka paikassa häntä kaipasi se Helsinki, joka huvittelee. Hän sai sentähden piankin tilaisuuden tutustua Hedvigiin ja hänen äitiinsä, jotka joka syksy ja kevät, pitemmän tahi lyhyemmän ajan oleskelivat pääkaupungissa.

Nuoret tulivat tutuiksi Kaisaniemen "Meripaviljongissa" eräässä hausassa illanvietossa, jonka ylioppilaslaulun ystävät olivat panneet toimeen. Lehdet olivat jo kellastuneet, mutta syysaurinko heitti niihin kaunista valoansa.

Kun seura puolisten aikana teki lähtöä, kuljettiin eri joukoissa läpi puiston kaupunkiin. Arvid oli, nuoren onnensa hurmaamana, liittynyt siihen piiriin, jonka keskustana Hedvig ja tämän molemmat ystävättäret olivat, ja tie vei sivu niiden kahden koivun, joiden runkoihin nuoret olivat nimensä leikanneet.

Niin, tuskin kuukauttakaan oli siitä kulunut, mutta tämä lyhyt, seuraelämässä vietetty aika oli antanut niin paljon tottumusta nuorille tytöille, että he, iloisesti leikkiä laskien, kertoivat muille seuran tuttaville, miten olivat tehneet kokeita "puunpiirtämisessä", ja niitä tahtoivat luonnollisesti kaikki päästä tarkastamaan, josta seurasi, että molemmat koivut tuossa tuokiossa olivat riemastuneen nuorisojoukon piirittäminä. Ainoastaan Arvid lähestyi hitaasti ja milt'ei välinpitämättömästi, sillä aikaa kun hänen sydämensä katumuksesta ja ylpeydestä löi levottomasti, tietäessään, että hänen nimensä oli nähtävänä Hedvigin nimen rinnalla.

Katseltiin ja juteltiin, naurettiin ja tehtiin pieniä näppäriä huomautuksia muun muassa tuosta A. L. merkistä, joka Hedvigin nimen rinnalla oli nähtävänä. Mutta kun on tavallista, että yhdestä koivun rungosta voi löytää useitakin nimiä, niin ei kenenkään mieleen juolahtanutkaan, että tämä olisi muuta kuin sattuma. Nuo kolme ystävätärtä ymmärsivät alapuolella olevasta päivämäärästä, että heitä silloin oli pidetty silmällä. He heittivät toisiinsa pikaisen, muilta huomaamatta jääneen silmäyksen, ja Hedvigin posket sävähtivät punaisiksi. Mutta Arvid oli lähestynyt tien varrella olevaa kourilammikkoa ja käveli siinä alla päin pahoilla mielin, sivaltaen poikki moniaita polttiaisia kävelykepillään.

Lähtiessään puistosta sattuivat nuo kolme ystävätärtä hetkisen olemaan erikseen. "A. L.", "A. L.", sanoivat sisarukset hiljaa. "Kuka on tämä A. L.?" Samassa lähestyi Arvid ja katseli heitä kauniilla, avonaisilla silmillään. Arvid L., mahtoiko se juuri olla hän? Tämä ajatus välähti hennon lapsen aivoissa, lähti kevätpääskyn kevein siivin liitelemään, lensi niin korkealle kohti taivaan sineä, että pilvien seassa saattoi viserrellä ilojaan näiden tulematta maan päällä kenenkään kuultaviksi.

* * * * *

Ja talvi kului niin joutuisasti, ja kevät meni menojaan, ja kesä saapui, tuoden mukanaan lintujen laulua, ja puki maan viheriäksi. Ensimmäinen rakkaus pääsi nyt, vieraista silmäyksistä saastumattomana, kahteen nuoreen sydämeen asumaan. Hedvigissä se asui syvänä, totisena ja puhtaana, Arvidissa voimakkaana ja palavana. Olisiko hän ehkä Hedvigille kuiskannut jonkun sanan rakkaudestaan? Se oli kuitenkin tarpeetonta. Hedvig huomasi kyllä, että Arvid rakasti häntä. Ja Arvid puolestaan, hän tuns selvästi, että Hedvig olisi tahtonut henkensäkin uhrata herättääkseen hänessä mitä jaloimpia, mitä ylevimpiä ajatuksia; päivä päivältä hän yhä enemmän näki, kuinka rakkauden voima kehitti tuota vielä äsken niin lapsellista tyttöä suurisieluiseksi naiseksi, jota maan kuona ei tohtinut tahrata.

Sinä ensimmäisen rakkauden pyhä aamuhetki, kuinka katseletkaan, rikkaana viattomuudesta ja kauneudesta, kirkasta taivasta kohti, kunnes sinutkin maan sumut kätkevät niiden aarteiden joukkoon, jotka ne ovat anastaneet ja ikuisiksi ajoiksi itselleen pidättäneet.

* * * * *

Tässäkin alkoi tuo vanha juttu ihmissielun heikkoudesta. Nuorelta, suositulta ylioppilaslaulajalta olivat lakitieteelliset opinnot hitaasti edistyneet eikä hänellä ollut tarmoa irroittamaan seuraelämän hauskuuksista, erittäinkin kun nämät tarjosivat hänelle mitä otollisimpia tilaisuuksia tapaamaan sitä

tyttöä, jota hän niin lämpimästi ja avomielisesti rakasti. Turhaan koetti tyttö terästä hänen tahtonsa voimaa, ja levottomin mielin Arvid itsekin huomasi, kuinka aika liukui niinkuin hieta hänen kädestään. Kun vihdoinkin Hedvigin vanhemmat näkivät, että nuorten mieltymys toisiinsa oli vakavinta laatua, katsoivat molemmat aivan luonnolliseksi, että heidän välinsä täytyy loppua, mutta kaikki oli tapahtuva ilman sanottavampaa väkivaltaa, ilman mitään marttyyrituksia. Sentähden ei Hedvigin jalosukuinen äiti sen enempää kummastunut, kun hänen rikas herransa ja miehensä muutamana ehtona, jolloin Arvid oli mitä tuttavallisimmassa keskustelussa heidän kanssaan, hartaalla innostuksella alkoi puhua nuoren miehen todellisen ihanasta tenorista. Ja samalla Arvidille hän hienotunteisesti tarjoutui avustajaksi, luvaten kustantaa hänen lauluopintojansa ulkomailla, jos hän olisi halukas heti lähtemään Milanoon, erään sikäläisen siihen aikaan hyvin tunnetun mestarin luo. Itse hän vaan tahtoi saada palkakseen iloa siitä, että hän tulevaisuudessa voisi esittää hänet kotimaallensa todellisena taiteilijana.

Arvidin oma, salaisin tulevaisuuden unelma oli nyt muuttunut melkein todellisuudeksi, ja ketä olisi hän kernaammin tahtonut kiittää tästä onnesta kuin oman Hedviginsä jaloa isää. Kauhistuen vastasi Hedvig siihen ilosta loistavaan silmäykseen, jonka Arvid, kaikkea tätä kuullessaan, häneen loi. Kylmänä ja ankarana uhkasi halla hävittää sen tyynen tulevaisuuden kuvan, josta Hedvig rakkaudessaan oli lemmitylleen uneksunut.

Hänen arkoihin katseihinsa vastasi Arvid luottamuksella ja uskolla, ja ennenkuin kevätillan keveässä hämärässä erottiin, oli arpa heitetty ja päätös kahden ihmissydämen vastaisesta kohtalosta langennut.

Mutta ulkona Kaisaniemen tyynessä puistossa pukeutui tuo hoikka koivu, joka säilytti nuorten nimet, toivehikkaaseen vihreään ja kevätuuhi hyväili lempeästi sen valkoista runkoa.

* * * * *

Tuon hyvin tuntemansa koivun juurella tapasivat Hedvig ja Arvid toisiaan samana päivänä, jolloin Arvidin piti lähteä kiireiselle, pitkälliselle matkallensa laulun maahan. He olivat jo tytön vanhuksille uskoneet rakkautensa ja vastaukseksi heiltä saaneet ystävällisiä hymyilyjä. Seitsemäntoista ja yhdeksäntoista vuoden vanhat! Ja rakas lapsi oli saanut ottaa vastaan niin monta iloista hyväilyä, niin ilahduttavia neuvoja odottamaan tulevaisuudelta onneansa; hän ei siis voinut muuta kuin luvata vanhemmilleen olla vastoin heidän tahtoansa rupeamatta kirjeitä vaihtamaan Arvidin kanssa, jonka nyt häiritsemättä pitäisi uhrata kaikki voimansa taiteelleen.

Tuolla koivun juurella he heittivät hyvästit toisilleen. Rakkaudesta liikuttuna antoi Hedvig hänen tietää, minkä ankkurisijan elämän myrskyjä vastaan hänen sydämensä Arvidille ikuisesti oli varannut, ja Arvid kuunteli häntä kuin pyhimystä, jonka esirukouksista hän oli varma. Hedvig ei voinut pettää, sen tunsikin Arvid, ja kun heidän huulensa ensimmäisen ja viimeisen kerran kohtasivat toisiansa, oli hän vannonut vaikean valansa koettaa tulla sen naisen arvoiseksi, jota hän ihaili ja rakasti enemmän kuin mitään muuta maan päällä. Nuorten hyvästijättöä kuunteli ainoastaan laululintuspari, joka koivun oksien sekaan oli rakentanut pesänsä.

Muutamia tunteja myöhemmin lähti satamasta liukumaan höyrylaiva, joka vei laulajan kohti hänen kaukaista toivomustensa päämäärää.

* * * * *

Kertomuksemme voi olla lyhyt, kun on käsiteltävänä ne surulliset vuodet, jotka nyt meidän kerrottavaksemme, seuraavat. Arvidin kaunis, pehmeä ääni ei ollut tarpeeksi suuri ulkomaan vaatimuksiin nähden, ja kun hän tuli itsekin tästä yhä enemmän vakuutetuksi, laimeni hänen intonsa, ja hänen entinen taipumuksensa elämän iloisiin puoliin alkoi yhä enemmän herätä. Sammumattomalla hellyydellä palasivat kuitenkin hänen ajatuksensa lemmityn luo kotimaahan. Kun ne kolme vuotta, joiden kuluessa hänen suosijansa oli häntä runsaasti avustanut, alkoivat lähetä loppuansa, heittäytyi hän hurjasti huvitusten ansoihin, ja 22 vuoden ikäisenä huomasi hän elämänsä olevan jo puoleksi häviön partaalla. Hänen tunnonvaivojensa ja katumuksensa, hänen murtuneen itseluottamuksensa ja hänen tahtonsa voimattomuuden yli kohosi Hedvigin enkelinpuhdas kuva päivä päivältä yhä korkeampana, yhä saavuttamattomampana. Ah, hän ei tiennyt, että kuta syvempään hän vajosi, sitä korkeammalle liiteli Hedvig kohti taivasta, jotta laupias Jumala kuulisi hänen rukouksensa hänen rakkaansa onnen puolesta.

Vihdoinkin palasi Arvid kotimaahan. Hänen isänsä oli sillä välin kuollut ja hänen äitinsä lukuisine lapsineen joutunut puille paljaille. Helsinki oli kovin muuttunut, kun Arvid tarpeellisimmankin puutteessa sinne palasi. Useimmat hänen vanhoista tovereistaan olivat jo jättäneet yliopiston, eikä kukaan täällä kiinnittänyt huomiotaan epäonnistuneeseen, lauluäänensä menettäneeseen taiteilijaan. Hänen entinen suosijansakin otti hänet, tosin kohteliaasti ja surkutellen, mutta huomattavan kylmästi vastaan. Hän tarjoutui kuitenkin, kun he erosivat, antamaan Arvidille tilapäisen apurahan, kuitenkin niin vähäpätöisen, että ainoastaan pakottava hätä ja toivo päästä Helsingistä pois saattoi Arvidin

ottamaan sen vastaan.

Hänestä tuntui mahdottomalta uudestaan ryhtyä lakitieteellisiin opintoihinsa. Sellaisen ohjelman kaikkia edellytyksiä puuttui häneltä. Hänelle ei ollut enää mitään pelastuskeinoa tarjona, ja hän päätti, tahdonvoimansa viimeisten jäännösten tukemana, heittäytyä yhteiskunnan meren syvyyteen.

Hän vapautti nyt lyhyellä kirjeellä, jolle hän koetti antaa kylmän muodon, mutta jossa kaunis jälkikaiku hänen entisestä rakkaudestaan vielä soi, Hedvigin uskollisuudenvälästä ja katosi Helsingistä, ilmaantuakseen muutamaan tuntemattomaan maaseutupaikkaan. Siellä otti hän suomalaisen nimen ja antautui puotipalvelijan toimeen. Sisällinen levottomuus vei hänet kuitenkin paikasta toiseen ja väkijuomilla koetti hän nukkuttaa sitä jäytävää tuskaa, josta hän ei koskaan päässyt vapaaksi. Lasi tuli hänen uskolliseksi kumppanikseen moneksi pitkäksi vuodeksi ja vei hänet askel askeleelta yhä syvemmälle kurjuuteen, yhä synkempiä kohtaloita kohti. Joskus hän vielä unissaan saattoi nähdä nuoruutensa rakkauden valoisan haamun, mutta päivällä hän aina karkoitti tämän kuvan mielestään.

* * * * *

Mutta lempeänä ja tyynenä jatkoi Hedvig elämänsä kulkua, tuntematta ensinkään mielen katkeruutta häntä kohtaan, joka hänen kohtaloonsa oli sekaantunut. Rakkaus on voimakkaampi kaikkea muuta maailmassa, ja Hedvig siunasi sitä hetkeä, jolloin tämä voima ylhäältä oli laskeutunut hänen rintaansa asumaan ja suonut hänelle kykyä kaikkeen hyvään.

Arvidista hän oli vaan kuullut, että hän murtuneena oli palannut Italiasta, ja hymyilyllä, jota eivät enkelitkään voi unohtaa, luki hän sen kirjeen, jolla Arvid päästi hänet valastansa vapaaksi, valasta, jota Hedvig ei kaiken maailman aarteidenkaan hinnalla tahtonut unohtaa. Arvidin sanoista hän huomasi, että hän yhä edelleen oli hänelle rakas, ja sen uskon nojalla hän tahtoi vaeltaa läpi elämän, rukoillen hänen puolestaan niin kuin äiti rukoilee kaukaisessa maassa sairastavan lapsensa puolesta, jota hän ei voi toivoa enää saavansa nähdä.

Niinä kolmenakymmenenä vuotena, joita tämä kertomus koskee, tapahtui Hedviginkin elämässä paljon huomattavaa. 27 vuoden ikäisenä jäi hän isättömäksi, ja muutamia vuosia myöhemmin vei kuolema häneltä äidinkin. Hän oli nyt melkoisen omaisuuden riippumaton haltija ja oli sentähden tilaisuudessa hahduttamaan elämänsä tyhjyyttä hyödyllisellä ja mielensä mukaisella toiminnalla. Kuinka mielellään olisikaan hän tahtonut ojentaa nuoruutensa ystävälle sisarellisen pelastavaa kättä, mutta hänen uutterat tiedustelunsa eivät vieneet ystävän kohtaloiden jälille. Hän näki, että Arvid tahtoi olla häneltä salassa. Ehkä hän jo lepäsi tyynessä tuntemattomassa haudassa. Mitä sitten, hän eli hänen rukouksissaan, siinä sydämessä, johon hän oli virittänyt rakkauden puhtaan liekin palamaan, eikä hän olisi edes uskaltanut Herramme eteen astua, ell'ei hänellä sylissään ollut puhtaana hänen henkensä.

Hedvig oleskeli vuodet umpeensa maatilallaan, jonka lukuisat alustalaiset runsaimmassa määrässä niittivät hedelmiä hänen hyväntekeväisyyslaitoksistaan, mutta jonkun kerran kesäaikaan pistäysi hän pikimmältään Helsingissä.

Silloin vei tie hänet vanhastaan tutun koivun juurelle, joka nyt oli kasvanut tanakaksi ja jykeväksi ja jonka karkeasta kuoresta ainoastaan hänen tottunut silmänsä saattoi erottaa nuo epäselvät kirjaimet, jotka kerran piirrettiin puun valkeaan, sileään runkoon. Vuodet olivat painaneet leimansa niin hyvin siihen kuin häneen itseensäkin, mutta molemmat säilyttivät uskollisesti yhteistä muistoansa nuoruuden iloilta kevätpäiviltä, eivätkä lukeneet niitä talvia, jotka sen jälkeen olivat luntansa sataneet.

* * * * *

Harhaillessaan maaseudulla asusti Arvid kesällä 1890 muutaman peninkulman päässä Helsingistä eikä hänellä ollut enää mitään syytä vastustaa haluansa vielä kerran nähdä sitä kaupunkia, missä hän ennen oli elänyt onnellisimmat päivänsä.

Helsingissä ansaitsi hän elatustansa tilapäisellä kirjoitustyöllä, kirjoitti puhtaaksi joitakuuta arkkeja, kun sen hyväksi näki, laati jonkun valtakirjan taikka sepitti jonkun kirjeen Lapinlahden kulmilla sijaitsevien työväen asuntojen asukkaille, jossa paikassa hän itsekin asui vuokralla. Hänen siisti käytöksensä sai hänen suosijansa antamaan anteeksi hänen huolettoman herrasmiespukunsa kuten myöskin yhden ja toisen humalan, joka hänen oli onnistunut saada.

Tuli sitten tuo kauhistuttava hirmumyrsky, joka mainittuna kesänä 28 päivänä elokuuta jälkeen puolen päivän suuremmoisena voimakkaana kulki meidän seutujemme yli, hirmuisella tavalla hävittäen maamme eteläosissa puistoja ja metsiä. Koko seuraavalla viikolla ei puhuttu muusta kuin hirmumyrskyn tuhoista, ja sen mukaan kuin sanomalehdet kuvailivat sen hävitystöitä kaupungin eri paikoilla, riensi kansa itse omin silmin katsomaan niitä.

Kun Arvidkin vihdoin kuuli tarkemmin kerrottavan, miten myrsky oli raastanut vanhaa Kaisanientä, oli hänestä kuin sisällinen voima olisi vetänyt hänet sinne. Hoikka koivu, kirjaimia rungossa, kuvastui elävänä hänen muistossaan, ja hän koetti hymyillen poistaa tätä lapsellista muistoa mielestään. Eräänä kauniina päivänä iltapuolella valtasi hänet taas salaperäinen levottomuus, hän pisti viinapullon taskuunsa ja arveli, että hän saattoi sen tyhjentää yhtä hyvin Kaisaniemessä kuin kotinurkassaan.

Astuessaan tuohon hänellekin muistorikkaaseen, rauhaisaan puistoon ja nähdessään korkealle kasvaneita puita maahan kaatuneina taistelukentällä surmansa saaneiden soturien kaltaisina vetääntyä hän takaisin, säikähtäen surullista näköä. Hänestä näytti kuin olisi hän katsonut takaisin entisyyteensä kaikkine murtuneine toiveineen, mitättömiksi käyneine aikomuksineen, lakastuneine, hävitettyine, rikki revittyine ajatuksineen ja tunteineen.

Niin, hirmumyrsky oli tuhonnut hänen sielunsa, sen huomasi hän nyt niin hyvin. Tämä hävitetty puisto on vielä uudesta syntyneenä luonnon lempeästä helmasta nouseva, mutta sielunsa muistot hän on vievä mukanaan hautaansa.

Kuta kauemmin hän puistossa käveli, sitä julmemmalta hänestä hävitys näytti. Hän tunsi itsensä enemmän kuin konsanaan vanhaksi ja murtuneeksi katsellessaan hirmumyrskyn tuhoamaa nuoruusaikansa puistoa.

Hitain askelin mennessään tunnettujen koivujen luokse näki hän nämä jo pitkän matkan päästä kaatuneina, isomman puun juurineen, toisen — Hedvigin koivun — suoraan poikki parin sylen korkeudelta maasta.

Kaksi työmiestä sahasi parast'aikaa jälkimäistä koivua tyvestä poikki.

Arvid istahti kumoon puhalletun puun rungolle ja seurasi ääneti työn menoa.

Miehillä näytti olevan kiire, ja pian oli koivu poikki sahattu, jonka jälkeen he mittasivat noin kahden kyynärän pituisen kappaleen poistettavaksi rungosta.

Arvid oli huomaavinaan, että se kappale, jota työmiehet alkoivat sahata erilleen, juuri oli se paikka, johon Hedvig ja hän muinoin olivat nimensä piirtäneet.

Hän meni lähemmäksi ja katseli runkoa. Kas, siinä hän saattoi vielä heikosti erottaa merkit

H. A. A. L.
18 3/9 60

Vapisevalla äänellä hän kysyi lähimpänä seisovalta työmieheltä: "minkätähden te mittasitte juuri tuon kappaleen? Mitä tuolla ehdotaan tehdä?"

"En tiedä", vastasi mies, "herrain tuumilta tämä näyttää. Noin tunti sitten tuli tänne eräs vanha rouva ja lupasi meille kymmenen markkaa, jos me sahaissimme hänelle tämän kappaleen kukkaruukun alustaksi. Niinpä niinkin, kellään ei siihen ole oikeutta, mutt'ei maistraattikaan tuon koivunkannon tähden köyhdy, ja onhan kymmenen markkaa kaunis raha. Hän lupasi tuoda sen meille kello 1/2 6; mitähän kello nyt mahtaa olla?"

Arvid kuunteli niinkuin unissaan. Mies jatkoi:

"Hän matkustaa kuudenjunalla."

Sen jälkeen ryhtyivät miehet taasen innolla työhönsä, joka pian oli suoritettu, ja nyt he asettivat muhkean luonnollisen jalustan tien viereen kappaleen matkaa syrjään.

Veri oli noussut Arvidilla päähän, ja hänen kuihtuneihin, kalpeihin kasvoihinsa kuvastui heikko ilme entisiltä päiviltä. Niinkuin kuumetta sairastava hän horjui taaksepäin kaatuneen koivun läheisyyteen, missä äsken oli istunut, ja peitti kasvonsa käsillään. "Se täytyy olla Hedvig", ajatteli hän. "Olenko minä hänet jälleen näkevä? Olenko minä tunteva hänet? Ah, minua ei kukaan enää entisiltä ajoilta tunne. Syyskuun kolmas päivä! — Tänään juuri ja 30 vuotta sitten." Samassa hän kuuli ihan läheltä vionon naisäänen ja vaivaloisesti nosti väsynyttä päätänsä. Pieni, mustiin puettu naishenkilö oli sillä välin hiljaa lähestynyt kaatuneiden puiden taakse.

"Kiitoksia", virkkoi hän ystävällisesti työmiehille. "Näen, että olette pitäneet sananne. Tässä ovat teille rahat. Kiitoksia vielä kerran."

Kevein, kiireisin askelin nainen lähestyi poikkisahattua koivunrunkoa, joka oli käytävän varteen pystytetty. Hieno hymy, täynnä sydämellisintä tunnetta, kirkasti hänen tyyniä, vieläkin kauniita kasvojansa, ja käsillään hän kosketteli varovaisesti karkeata kuorta, iloisesti kuiskaten itseksensä:

"Pikku Arvid!"

Tämä istui jäykkänä aivan kuin hänen verensä olisi jäänyt. Hän tunsi Hedvigin joka piirteestä, joka äänenvivahduksesta, mutta jalostuneena, puhdistettuna ja monta kovaa kokeneena. Hän näki miesten nostavan ylös koivunrungon ja Hedvig etunenässä poistuvan sen kanssa. Hänen povensa alkoi verkalleen paisua, verkalleen mutta voimakkaasti. Kun viimeinen vilahdus Hedvigistä katosi puiston puiden taakse, nousi Arvid seisalleen ja, huitoen vapisevia käsiään, tahtoi hän ikäänkuin syrjään työntää sitä näköä, jota oli katsellut, sekä käydä hoiperteli niinkuin juopunut täysinäinen viinapullo taskussaan myrskyn tuhoomalle kummulle rautatiealueen aitauksen viereen. Siellä hän paneutui pitkäkseen kaatuneiden runkojen sekaan ja makasi aivan kuin horrostilassa.

Hetken kuluttua kuului lähtövihellys läheiseltä rautatienasemalta. Jäntevänä, kuin jos olisi koonnut viimeiset voimansa, nousi hän istumaan. Koko hänen olentonsa ilmaisi odotusta, mitä jännittävintä. Juna lähestyi vielä hitaasti, ja se tuli, lisäten vauhtiaan, yhä lähemmäksi. Se riensi hänen ohitsensa, hänen istuessaan pirstottujen puiden seassa, ja hän heittäysi maahan, peitti kasvonsa laihoilla käsillään ja koko hänen ruumistansa värisyttivät kouristuksen tapaiset nyhkytykset.

* * * * *

Nuori ylioppilas sattui kulkemaan Arvidin ohitse, hänen siellä niin katkerasti itkiessään, että sydän oli vähällä haljeta. Kummastellen ylioppilas pysähtyi ja kysyi, osoittaen tyhjää pulloa miehen jalkain juuressa: "Oletteko juovuksissa, mies?" Arvid pidätti itkunsa ja katsahti nuorukaista. Pää oikean kätensä varassa vastasi hän:

"Se oli äsken täynnä; viinan olen kaatanut tähän hävityksen maahan."

Suuremmalla myötätuntoisuudella kuin äsken kysyi ylioppilas taas:
"Sanokaahan oletteko kipeä, niin haen teille apua."

Jotakin jaloa ilmaisi Arvidin raukea katse, kun hän vastasi: "Olen nyt jo parantunut!"

Sitten hän nousi seisomaan, pyyhki käden selällä kyneleet silmistään, asettui taasen muutamalle puunrungolle istumaan ja virkkoi: "Olette nuori ja ylioppilas, niinkuin minäkin 30 vuotta sitten olin. Minä kaipaen veljeä, jonka kanssa saisin puhua. Jos tahdotte, nuori herra, kuulla hämärää eloni tarinaa, niin istukaa, ja minä olen oleva teille kiitollinen siitä hyvästä, että olette minua kuunnelleet, kun sydämeni on liian täynnä, voidakseni kestää yksin-oloa."

Ylioppilas istuutui, ja hänen kasvoihinsa kuvastui hämmästyttävä ilme. Arvid selitti hänelle, avomielisesti ja yksinkertaisesti, mitä jo tiedämme hänen elämästään siihen katkeraan hetkeen asti, jona hän jälleen näki Hedvigin.

"Hän mainitsi hiljaa nimeni", lisäsi Arvid epäröiden, "kun hän kajosi koivunrunkoon. Minusta oli, kuin hän siunatulla kädellään olisi kajonnut, heikkoon, syntiseen sydämeeni, ja silloin puhkesivat tunteeni ilmielekkiin."

Arvid nousi seisomaan, katsahti merkitsevästi ympärilleen ja kysyi rohkeasti, mutta samalla arvokkaasti nuorelta ylioppilaalta: "Tunnetteko, herrani tämän paikan työnjohtajaa ja tahdotteko saattaa minut hänen luoksensa?"

Ylioppilas ojensi kätensä Arvidia kohti, mutta tämä ei kiinnittänyt huomiotansa siihen. Sanaakaan virkkamatta he molemmat menivät työnjohtajan luo, ja tämä käski Arvidin seuraavana aamuna, kirveellä ja lapiolla varustettuna, saapua työhön puistoon.

Arvid kiitti ja kääntyi pois mennäkseen. Ylioppilas oli häntä seuraavinaan, ja kun he olivat moniaita askelia astuneet, kysyi nuorukainen, eikö hän nyt, tietäessään että hänen muistonsa oli Hedvigille rakas, vielä kerran kunniakkaana miehenä ajatellut tulla häntä tapaamaan.

Arvid seisautui, hänen kasvonsa lensivät ihan punaisiksi, hän huoautti syvään ja lausui vakavakatseisena: "Kentiesi tuhlaajapojan tavoin, etsien äitinsä kotia, siunatakseen häntä ja antaakseen hänen kiittää Jumalaa rukouksen ja rakkauden voimasta."

Sitten tarttui Arvid ylioppilaan käteen, puristi sitä voimakkaasti, nyökäytti päätään hänelle jäähyväisiksi ja katosi puiden taakse.

* * * * *

Tuon omituisen tuttavuuden viehättämänä meni ylioppilas seuraavana aamuna Kaisaniemen puistoon. Hän näki Arvidin innokkaasti puuhaavan koivun kimpussa, koivun, jonka runkoon nimet olivat piirretyt. Huomatessaan nuorukaisen Arvid nosti iloisesti lakkiansa ja lapiollaan osoittaen rakkaan puun juuria,

hän huudahti:

"Kaikki on sujuva hyvin! Juurineen päivineen! Juurineen päivineen! Siten saadaan uutta maaperää, jossa uudet siemenet itävät."

Toteutuvia ennustuksia

I

Oli perjantai, kaunis sydänkesän päivä alkupuolella 1880-lukua. Ekkerön tullikamarin edustalla olevalta laiturilta nähtiin vanhan eukon vaeltavan askelin, jotka ilmaisivat tottunutta jalankävijää, Marsundiin vievää maantietä myöten. Hän oli vähäistä ennen saapunut ahvenanmaalaisella aluksella Ruotsista, ja, vaikkapa hänen täysin selvät kirjansa eivät olisikaan sitä sanoneet, olisivat jokunen kirjava pikku esine hänen yksinkertaisessa puvussaan sekä hänen sysimustat silmänsä ja tumma ihonsa kertoneet, että hän oli mustalainen, tavaton vieras Ahvenanmaalla. Hän kulki kuitenkin oikeilla asioilla ja aikoi, vaikkapa vaan muutamia kruunuja lakkarissa, pyrkiä aina Sortavalan seuduille saakka sopiakseen siellä asuvain heimolaistensa kanssa hänelle tärkeästä perheasiasta.

Päästyään salmen poikki jatkoi hän matkaansa itäänpäin kenties vielä rivakammin, ja vasta parisen tuntia taivallettuaan hän asettui istumaan yksinäiseen ja varjokkaaseen paikkaan tien varrella levätäkseen hetkisen.

Silloin kuului iloinen ja meluava seurue lähestyvän viulun soidessa ja muutamain ilolaukausten pamahdellessa. Siinä kulki hääsaattue kaikessa komeudessaan vanhuksen ohitse, kun hän kyyristyneenä pensaan taakse terävin katsein silmäili nuorta morsianta, joka täydessä juhla-asussa, korkea kruunu päässä, koristettuna kiillekullalla ja keinotekoisilla kukkasilla, ajoi saaton etupäässä komean sulhasen vieressä, joka Ahvenanmaan tavan mukaan oli noutamassa häntä kotitaloonsa vihkiäisille.

Kohta kun saattue oli kadonnut näkyvistä, palasi vanhus syvästi huoaten lepopaikalleen tien varrella ja näytti vaipuvan mietteisiin, joista hänet kuitenkin pian herättivät syrjästä lähenevät iloiset äänet.

Kolme ihan nuorta tyttöä, jotka olivat käyneet lähimmässä talossa katsellakseen siellä morsiuksaaton lähtöä, palasi nyt lapsellisesti puhellen ja ilakoiden.

Tultuaan lähemmäksi ja huomattaessaan, että tiepuolella istuva vanha nainen oli mustalainen, vaikenivat he heti ja silmäilivät arasti toisiaan.

Mutta kokenut mustalainen, joka ei tahtonut päästää käsistään hyvää tilaisuutta pienen ansion saamiseen, tervehti tyttöjä kohteliaasti ja ystävällisesti sekä arveli heille sattuneen onnellisesti, sillä jos tahtoivat tietää kohtalonsa, niin ei hän ikipäivinänsä voisi sitä varmemmin ennustaa kuin nyt, jolloin hän juuri oli saapunut vieraaseen maahan, ja tässä tien varrella, missä ei kukaan vielä ollut astunut morsiuksaaton jälkien yli.

Tytöt tosin pysähtyivät, mutta väittivät, etteivät he uskoneet ennustuksiin eivätkä myöskään tahtoneet tietää vastaisia kohtaloitaan. Vanhuksen jatkaessa ystävällistä puhettaan alkoivat tytöt epäröiden katsella toisiaan, silmäisivät varovasti kaikille tahoille ympärilleen sekä kuiskasivat muutamia sanoja keskenään, jonka jälkeen antoivat mustalaisnaiselle merkin seuraamaan heitä kappaleen matkaa metsään, missä ei kukaan heitä näkisi.

Mustalaisakka katseli ensin tarkkaan pyörän jäljet maantiellä ja seurasi sitte heitä ääneti. Heti kun tytöt olivat pysähtyneet, otti hän vanhimman tytön, Hannan, kädestä kiinni ja tarkasteli sen viivoja. Hanna tulisi, niin ennusti akka, vuoden kuluessa kulkemaan yhtä koreassa juhlapuvussa sekä vähintään yhtä lukuisan saattojoukon seuraamana, kuin se morsian, jonka he kaikki äsken olivat nähneet, mutta hänen matkansa kävisi päinvastaiseen suuntaan, ennustus, joka sai toiset tytöt hymyillen, kuiskaamaan muutamia sanoja punastuvalle ja onnelliselle Hannalle.

Köyhän ja kauniin Elsan, hiljaisimman noista kolmesta, tulisi, niin sanoi vanhus, kohtalo kuljettamaan itäänpäin, ja hänetkin akka näki koreaksi morsiameksi puettuna kulkevan pienen saattojoukon etunenässä.

Kun sitte nuorin tyttö Henriikka, jota pidettiin rikkaimpana kaikista kolmesta, uteliaana ojensi esiin vapisevan kätensä, tarkasti mustalaisakka tuota rumanpuoleista tyttöä terävin, tutkivin katsein, joka näkyi tahtovan tunkeutua tytön suuriin ihmeellisen tummansinisiin silmiin. Kahdesti sipaisi eukko karhealla kädellään kiivaasti Henriikan kättä ja luotuaan viimeisen tarkastavan silmäyksen käden

viivoihin työnsi käden luotaan, sanoen melkein vihaisella äänellä: "Morsiuskruunua ette koskaan tule kantamaan, eikä jälkeäkään morsiuksaatostanne ole näkyvä maantiellä".

Sen alakuloisuuden vallitessa, jonka nämä sanat synnyttivät tytöissä, kurotti mustalaisakka kiireellisesti kätensä periäkseen palkan vaivoistaan, ja saatuaan lanttinsa käänsi hän tytöille selkensä sekä katosi seuraavassa tuokiossa näkyvistä. Mutta vanhuksen ennustuksista eivät nuoret puhuneet kellekään, koska heitä hävetti, että olivat antaneet houkutellessaan itsensä kuuntelemaan mustalaisakan lörpötyksiä.

* * * * *

Noin vuosi sen jälkeen osui tieni Ahvenanmaalle, jonka kirkolliset muistomerkit kiinnittivät mieltäni. Sitä paitsi olin viehättyynyt kansan elämästä. Suurempiin juhliin talonpoikaiskodeissa saavuin sentähden usein kutsumattomana vieraana, ja otettiin minut aina kohteliaasti ja ystävällisesti vastaan, niinkuin on tapana näiden saarien säädyllisten asukasten kesken.

Eräänä iltana — oli taas perjantai, tuo tavallinen ensimmäinen häpäpäivä Ahvenanmaalla — matkustin Getan pitäjässä ja huomasin äsken pystytettyjä "juhannusriukuja" erään erittäin hauskan näköisen talon veräjällä. Korkeat riuvut, joiden jokaisen latvaan oli kiinnitetty hento kuusi, sinne tänne ripustetut kirjavat huivit ja saalit sekä juhlapukuisen rahvaan, ajopelien ja hevosten täyttämä pihamaa kertoivat kyllin selvästi, että hääjuhlaa parhaillaan vietettiin.

Käskin kyytimiehen pysäyttää hevosensa veräjän edustalle ja astuin itse pihalle, jossa isäntä tuli minua vastaan sekä kohteliaasti pyysi jäämään katselemaan, kuinka nuoriso huvittelihen. Hänen poikansa oli tänään tuonut kotiin vaimokseen kunnollisen ja hyvän tytön, ja koko suku oli ilolla vastaanottanut nuoren ja iloisen Hannan, joka minuunkin teki hyvän vaikutuksen mustassa, hienossa puvussa ja koreassa morsiuskruunussa.

Kun minä häävieraiden joukossa tapasin useita, joihin olin vähäistä ennen tutustunut naapuripitäjässä, ja koska nuoret juhla-illoissaan olivat puheliaita, sain pian tietää salaisuuden, jonka morsian vasta tänään oli uskonut ystävilleen, sen nimittäin, että mustalaisakka oli hänelle vuosi sitten ennustanut, että hän vuoden kuluessa tulisi morsiuspuvussa kulkemaan tietä länteenpäin, ja tämä oli sanasta sanaan käynyt toteen, sillä aina sille syrjätielle saakka, joka pohjoiseen päin vei Getaan, oli morsiuksaatto kulkenut länttä kohti.

Häätalossa ihmeteltiin suuresti ennustuksen toteutumista ja puhuttaessa tästä ja muista ennustuksista selveni, että oli ollut kolme tyttöä, jotka olivat antaneet mustalaisakan ennustaa itselleen. Yksi näistä, köyhä ja kaunis Elsa oli, kuten oli ennustettu, todellakin muuttanut itäänpäin Sundiin, jossa häntä piti kuten omaa lastaan se isäntäväki, jota hän palveli, mutta ei mitään oltu vielä kuultu niistä vaatimattomista häistä, joita mustalaisakka oli hänelle ennustanut. Päinvastoin kuului Elsa, joka oli liian heikko palvelemaan, jo kekriksi palaavan köyhään kotiinsa.

Tällä tavoin sain tietää tämän kertomuksen alussa mainitun, maantien varrella sattuneen pienen kohtauksen, mutta kolmannesta työstä, joka oli kättään katsottanut, oli mahdollon saada morsianta kertomaan edes vähintäkään, vaikkapa kuinka koetettiin häntä houkutellessaan ilmaisemaan asiaa. Mainittiin arvailten yhtä ja toista, myöskin "rikasta Henriikkaa", niinkuin tyttöä vielä nimitettiin, vaikka hänen isänsä useitten onnettomuuksien kautta oli menettänyt melkein koko omaisuutensa ja nyt eleli vaimonsa ja kuuden lapsen kanssa pienehköllä tilalla. Mutta tämänkin arvaamisen väitti morsian jyrkästi vääräksi. Lopulta kun luultiin päässeen totuuden perille, ja nuoret yleisesti ja varmasti väittivät erästä tyttöä, jolla ei ollut mitään koko asian kanssa tekemistä, tuoksi todelliseksi "kolmanneksi" niistä, joille oli ennustettu, nähtiin yhtäkkiä iloisessa piirissä solakan tytön, jolla ei ollut niin säännöllisiä kasvopiirteitä kuin ahvenanmaalaisilla ylimalkaan, mutta jolla oli paljoa sielukkaampi katse kuin minkä tavallisesti siellä kohtaa, astuvan morsiamen luo ja kiertävän käsivartensa tämän vyötäisille.

Se oli Henriikka. Vähän hämillään ja punastuen sanoi hän yrittäen jotenkin onnistuneesti leikkiä laskemaan: "Ja tässä on kolmas — hänestä tulee vanha piika, joka ei koskaan ole kantava sellaista kaunista kruunua kuin Hanna, ja jonka morsiuksaatto ei ole jättävä vähintäkään jälkeä maantielle."

Oli jotakin väkinäistä siinä leikkisessä äänenpainossa, jolla nuoren tytön ystävättäret ikäänkuin lohduttaen sanoivat: "Henriikasta muka tulisi vanha piika" — mutta vanhan isännän ääni siihen sijaan kaikui iloiselta, kun hän kääntyneenä poikiin päin huudahti reippaasti: "Pitäkääpäs huolta siitä, pojat, ettette anna hyvästä Henriikastamme tulla vanhaapiikaa, ja ruvetkaamme nyt piiritanssia hyppimään, niin menemme Henriikka ja minä piiriin, jotta hän itse saa valita armaansa."

Vilkas nuoriso muodosti heti piirin vanhan isännän ja Henriikan ympärille, mutta ennenkuin piirileikki ennätti alkaa, ajoivat pihaan kääsit, joissa oli myöhästyneitä, rakkaita sukulaisia Sundista. Piiritanssista ei tullut mitään, mutta sen asemasta alottivat soittajat reippaan "neliaskelisen" suuressa tuvassa, jonne

nuoriso nyt kiiruhti.

Illan kuluessa tervehtivät Sundista saapuneet vieraat morsianta tämän lapsuuden ystävältäreiltä Elsalta. Hänen rintatautinsa oli osoittautunut pitkälle kehittyneeksi keuhkotaudiksi, ja viime sunnuntaina oli hänet laskettu maan poveen. Koska isäntäväki hänestä piti, oli hänelle annettu kauniit ja valkoiset käärinliinat ja myrnttiseppelle päähän, niinkuin sopi Kristuksen morsiamelle. Oli myös pantu pieni myrnttikruunu hänen arkulleen, jota kaikki tuon pienen talon asukkaat olivat saattaneet hautaan.

Siten toteutui toinenkin ennustus, vaikkapa aivan odottamattomalla tavalla. Elsan nuoreen muistoon yhdisti nuoriso tästä illasta alkaen yleisesti ennustuksen Henriikan vastaisesta kohtalosta. Ennustajan sanoja vastaan ei auttanut ponnistella, se oivallettiin, ja kun Henriikan poissaollessa puhuttiin hänestä, sanottiin häntä ainoastaan "vanhaksi piiaksi", ensin leikillä ja sitte tottumuksesta, ja täydellisesti luottaen ennustuksen totuuteen. Joskus sattui Henriikka itse kuulemaan nuo pilkalliset sanat, ja ken voisi kummeksia, että ne kävivät ikäänkuin hieman kipeästi tuon ainoastaan kahdeksantoistavuotiaan tytön sydämeen. Lämpimällä ja lempeällä katseella silmäili hän kuin ennenkin lapsuuden ystäviä, jotka kyllä pitivät hänestä, mutta hän rupesi vähitellen karttamaan nuorten seuraa — hänestähän tulisi vanha piika. Mitä tekemistä hänellä oli nuorten joukossa?

II

Siirrymme muutamia, vuosia ajassa eteenpäin. On huhtikuu 1886. Kevät oli tullut tavattoman aikaseen Uplantiin, jossa kuljeskelin paikasta toiseen oppiakseni tuntemaan erittäinkin maakunnan kirkkojen taidehistoriallisia muistomerkkejä.

Viimein halusin saada järjestää muistiinpanoni, ennenkuin jatkoin matkaa, ja silloin aloin arvella, että viivähdän jossakin kohdin tässä rauhallisessa seudussa, missä viihdyin erinomaisen hyvin. Totta puhuakseni oli kai haluni oikeastaan saada täysin nauttia ihanasta keväästä, joka kiirehti verhoamaan metsät ja maat vihreään vaippaansa ja huokui niin tuoreelta ja iloiselta, kuin ikuinen nuoruus olisi ollut sen helmassa.

Minulla oli onni matkassa. Osuin Odensalan pappilaan, joka mielestäni oli ihanteellinen pappila, ehkäpä juuri siksi, että se sillä kertaa ei oikeastaan ollutkaan mikään — pappila. Paraikaa kuluviksi armovuosiksi oli se nimittäin vuokrattu kansakoulunopettajalle, joka perin ystävällisine ja hauskoine perheineen asui alakerrassa, kun taas armovuodensaarnaajan ja minun hallussani oli koko yläkerta.

Pastori oli sivistynyt, miellyttävä ja iloinen nuori mies, pohjaltaan vakava, ja mikä parasta, hänet huomasi aina samaksi, niinhyvin arkielämässä kuin saarnatuolissa ja rippikoulussa, jota tähän aikaan pidettiin ja joka pidätti hänet kirkossa kaikkina arkipäivinä aamupuolen päivää.

Kirkko ja pappila, kevätvehreiden korkeain puiden ympäröiminä, olivat ainoastaan viidenkymmenen askeleen päässä toisistaan, ja kun pastori lopetti rippikoulun, saavuin minä kirkkoon, jonka hurskaita vanhoja maalauksia minä mieltymyksellä katselin. Jolloinkuloin, kun oletin rippikoulun oppilaitten jo poistuneen, satuinkin tulemaan kesken opetusta ja kuulustelua, ja sain silloin mitä kauniimman käsityksen nuoresta opettajasta, joka oli hyvä ja ystävällinen kaikkia nuoria kohtaan niinkuin vanhempi, kokeneempi veli.

No, sehän ei kuulu tähän, mutta selittää kenties sen seikan, että minä parissa viikossa niin helposti perehdyin kaikkiin paikkakunnan ruotsalaisiin oloihin, jotka minussa herättivät mielenkiintoa. Nuori pappi ikäänkuin aavisti ne kysymykset, joihin muukalainen kulloinkin halusi saada vastauksia, ja johti itsestään puheen niihin. Varsinkin oli keskustelu valaisevaa ja hupaista erinomaisen hauskaasti aterioidessamme isäntäväen parissa, ja pian tunsin olevani perheen jäsen. Olin mukana heidän käydessään vierailulla naapuritaloissa, ja samoilin heidän kanssaan maita ja mantereita, missä sinivuokot jo kaunistivat mäenrinteitä sekä kevään esikot ja corydalis loistivat siellä täällä lehdoissa ja kedoilla, leivojen iloisesti viserrellessä sinitaivaalla ja pienen Svartsjön lammen päilyllessä kirkkaana ja sinisenä lehti- ja havumetsän muodostamissa puitteissaan.

Eräänä päivänä — se oli perjantai ja huhtikuun 9 päivä — kertoi ruotsalainen ystäväni, että hän seuraavana päivänä tulisi vihkimään nuoren palvelustytön, joka oli Suomesta kotoisin, ja reippaan ruotsalaisen pojan, joka oli ollut renkinä, mutta jolla nyt oli torppa Svartsjön puolella. Minä, joka jo olin tottunut olemaan mukana talonpoikaisissa ristiäisissä pappilassa ja vihkiäisissä kirkossa, sekä maahanpaniaisissa kirkon muurien ulkopuolella, en kiinnittänyt suurta huomiota uutiseen.

Rippikoulu päättyi samana päivänä, ja nuoret laskettaisiin sunnuntaina ripille, jonka tähden minä lauvantaina saatoin millä ajalla hyvänsä käydä kirkossa, missä niin mielelläni oleskelin.

Oli iloista hälinätä sinä lauvantaina kirkossa: nuoret työskentelivät innokkaasti koristaakseen tempelin vehreillä seppelleillä, katajanhavuköynnöksillä ja paperikukkasilla sekä niin monilla

suuremmilla ruukkukasveilla, kuin naapuritaloilla oli lainata. Ja tuo kaunis maalaiskirkko näytti jo oikein juhlapukuiselta.

Yhtäkkiä huomasin nuorten iloisen hälinän taukoavan, käännyin kuoriin päin katsomaan keksiäkseni syytä äänettömyyteen. Niin, he olivat kaikki kokoontuneet kuoriin. Siellä seisoi ystäväni pappi ja siellä polvistui morsiuspari, jonka saattona oli ainoastaan kaksi nuorta miestä, silmännähtävästi ylkämiehen veljiä.

Morsian, niin, hänhän oli varmaan Suomesta kotoisin, arvelin minä ja siirryin vähitellen kuoriin päin, missä vihkimätoimitus samassa päättyi.

Morsian oli puettu yksinkertaiseen mustaan hameeseen ja hänellä oli ainoastaan muutamia kukkia hiuksissa.

Pienen saattueen kulkiessa sivuitseni sattui morsian juuri nostamaan silmänsä ja minä näin tynnen ja onnellisen hohteen sielukkaassa, tummansinisessä silmäparissa, jonka varmasti tiesin joskus ennen nähneeni. Seurasin poistuvia, ja kun he hetkiseksi pysähtyivät kirkkomaalle, astuin heidän luokseen.

Niin, nuori morsian oli "rikas Henriikka" Ahvenanmaalta, hän oli tuo "vanha piika", nyt ainoassaan 20-vuotias ja onnestaan käynyt kauniimmaksi. Hänkin tunsu heti minut ja kertoi muutamain sanoin kahden viime vuoden vaiheet.

Kodin niukka toimeentulo oli pakottanut hänet hakemaan palvelusta, ja kun hän melkein koko Ahvenanmaalla jo oli tunnettu "vanhan piian" nimellä, piti hän parempana muuttaa Ruotsiin. Hän tuli ensin Norrteljeen, ja oli hänellä siellä se onni, että kunnollinen talonpoikaisemäntä Odensalasta pestasi hänet. Samassa talossa palveli Kalle Petteri renkinä. Nuoret alkoivat pitää toisistaan, isäntä auttoi tuota kunnan poikaa saamaan torpan Svartsjön tuolta puolen, ja nyt olivat he vihityt ja aikoivat metsän halki kulkea pieneen hauskaan tupaansa, jonka hän mielellään olisi tahtonut näyttää minulle, mutta koska minä nyt olin aikeessa jättää rakkaan Odensalan, niin eihän se käynyt päinsä.

"Mutta", sanoi Henriikka iloisesti ja veitikkamaisesti hymyillen, ojentaessaan minulle kätensä jäähyväisiksi, "jos herra kotimatallaan Suomeen joutuu kulkemaan Ahvenanmaan kautta niin tervehtikää siellä kaikkia ystäviä ja tuttaviaminulta ja sanokaa, että voitte todistaa, että ennustus sanalta sanaan kävi toteen: Henriikka ei koskaan kantanut morsiuskruunua päässään eikä yhtään jälkeä näy maantiellä hänen morsiuksaatostaan — sillä Kalle Petteri ja minä ja hänen veljensä astumme metsän halki kotiimme."

Hänen katseensa oli kauniimpi kuin koskaan ennen, kun hän iloisesti nyökäytti jäähyväisiksi — ja minä näin nuoren pariskunnan seurueineen reippaasti poikkeavan metsään, missä sinivuokkoja ja kevään esikkoja loisti kevätauringon paisteessa.

Hyvällä tuulella

Olemmehan yksimielisiä siitä, että voi päivänsä hauskemminkin viettää kuin istumalla varsinkin talvisaikaan rautatievaunussa Tampereen ja Seinäjoen välillä, ellei matkusta vanhojen tuttujen seurassa. Meistä kärsimättömistä suomalaisista, niin hitaita kuin muuten olemmekin, tuntuu juna kulkevan armottoman hitaasti, vaikka koko edellisenä päivänä olemme omalla hevosellamme nyytytelleet korkeintaan 8 peninkulmaa. Ja vaikka ympärillämme olisikin puoli tusinaa mukiinmenevää muuta matkustajaa, istumme ja mököttämme, samalla tapaa kuin edellisenä päivänä reessämme, jossa me huokailimme yksinäisyyttämme. Seurusteleminen ei juuri kuulu suomalaisiin avuihimme; kohtelias sana, ystävällinen katse on tuhlausta, kun on kysymys oudoista ihmisistä. Niin oli laita silläkin matkalla, jolla seuraava pikku tapahtuma sattui.

Maisema oli ylimalkaan hyvin yksitoikkoista, teillä näkyi vain aniharvoin ihmisiä ja liikettä tuskin ensinkään. Kaikki henki hiljaisuutta, ulkona oli yhtä hiljaista kuin vaunuissa.

Kun vihdoinkin olimme päässeet Myllymäelle ja siellä avanneet suomme syödäksemme hiukan, saimme jatkaa matkaamme pohjoiseen päin.

Olimme kaikki kohtalon yhteen tuomat matkustajat vaunussa jälleen paikoillamme. Ei kukaan ollut eksynyt pois eikä uusia tullut lisää. Tuossa istui vanhanpuoleinen rouva ketunnahkakapassa, joka jo pitkälle matkalle kodikkaasti tuoksui kamfertille. Hänen pyöreitä sormiaan koristi puolisen tusinaa sormuksia ja hän näytti tietävän että oli jotain varakkaannäköistä hänen ulkonaisessa ihmisessään. Hän muuten ei ollut ollenkaan epämiellyttävä, tuo hyvä rouva lämpimässä päähineessään, mutta kun hän oli vaiti, ei kenenkään juolahtanut mieleen puhutella häntä.

Hänen lähimpinä naapureinaan oli keski-ikäinen nainen, joka koko matkan oli koettanut nukkua, ja jota onnistumatonta yritystä hän vieläkin jatkoi, ainoastaan silloin tällöin kädellään sivellen täyteläistä matkalaukkuaan ja hiukan tarkkaavasti silmäillen kahta nuorta tyttärtään, jotka hajamielisesti lukivat, toinen uutta, puoleksi aukileikattua kirjaa, toinen vanhempaa, sidottua.

Kauimpana vaunun toisessa osastossa istui nuoren nuori ylioppilas, joka oli ujon näköinen ja koetti puolustaa oloansa seurassa — itsepäisesti tutkimalla sinikantista luentovihkoa.

Kuudentena olin minä itse; vaitiolo oli velvollisuuteni ja kansallisominaisuuteni.

Näin saavuttiin ensin Inhan ja sitten Ostolan pienille asemille. Lyhyet pysähdykset.

Ostolassa kuului ääniä junasillalta.

Vaunun ovi lensi auki. Keppihevonen pitkän varren päässä pisti ensinnä päänsä esille, kantajansa seuraamana.

Se oli lihavanlääntä, suurikasvuinen, kuuskymmenvuotias herrasmies supiturkissa ja majavannahkalakissa. Ystävällisellä katseella, aivan kuin olisi juhannusilta ja kokkotulet palamassa, joitten läheisyydessä kahvipannut porisivat, katseli hän taakseen noin 17-vuotiaaseen tyttöön, nähtävästi tyttärensä, joka seurasi häntä kantaen koko joukon pienempiä matkakaluja. Tytär vastasi ukon iloiseen silmäykseen säteilevällä, ystävällisellä katseella, joka antoi hänen terveille, vaikkei erittäin kauniille kasvoille hyvin viehättävän ilmeen.

Tuskin päästyään ovesta lausui vanhus jyrisevällä bassoäänellä, jossa kumminkin oli koko joukko silmäin ystävällisyyttä, "no nyt sitä lähdetään kruunun parasta kyytiä. Onhan sulla kaikki tavarat mukanas, Liisaseni? Täällähän on hyvää tilaa. Jos herrasväki suvaitsee? Istu sinä tuohon tyttöseni, niin saan turkkini ja itseni tälle sohvalle."

Reippaasti riisui hän turkkinsa, istuutui mukavasti ja seuramiehen tavoin, käänsi sydämiä voittavan katseensa kultasormuksia kantavaan rouvaan ja sanoi: "Olipa hauska nähdä vaunussa näin paljon väkeä. Seuraa sitä elämässä tarvitaan. Niinkuin näet, Qvinta, on meillä oikea onni tänään. Tämä on minun tyttäreni, yksi kotini hempukoista. Vai niin, nuori armollinen neiti suvaitsee hymyllä", jatkoi hän kääntyen vilkkaasti sen nuoren neidin puoleen, joka luki puoleksi leikattua kirjaa. "Ehkäpä nimelle Qvinta? Mutta se on todellakin hänen nimensä, vaikka me tavallisesti kutsumme häntä Liisaksi. Mutta nimihän ei asiaan vaikuta; kuta useampia sitä parempi, silloinhan niitä voi vaihdella sen mukaan kuin päivä on kaunis tai pilvinen, herrasväki matkustaa kai Seinäjoelle saakka. Me seuraamme ainoastaan Töysään. Vietämme huomenna häpäpäivää — Tertian, kolmannen tyttäreni, nimittäin. Hän on huomenna ollut neljä vuotta naimisissa ja asuu neljän peninkulman päässä Töysästä."

Yhy—yhy, ryki hän nauraen. "Niin se sattuu. Hänen miehellään, joka omistaa pienen tilan siellä, on samat alkukirjaimet kuin suurella Nordenskiöldilläämme: A. E. N. Se on oikein totta, mutta hupaista se on. Hän kävi käräjiä Pietarissa ja voitti, ja sitten sai hän koko jutusta 5 ruplaa 90 kopeekkaa, kopeekat venäläisissä postimerkeissä, jotka eivät edes olleet käytettyjä."

Ja taas hän ryiskeli ja nauri samalla kertaa niin herttaisesti, että tuli melkein kevättilmaa koko vaunuun.

Katseet eivät enää karttaneet toisiaan, ujo ylioppilaskin pani luentovihkonsa, kumminkin vielä avonaisena, viereensä penkille, sillä välin kuin hänen katseensa huomaamatta kääntyi Liisan nuorekkaisiin kasvoihin, jotka kuoppaposkineen ja teeskentelemättömine lämpöineen iloisissa silmissä, olivat kääntyneet puheliaaseen isään, ilman että hän silmänräpäystäkään näkyi toivovan tämän puheliaisuuden lakkaavan. Eikä semmoinen toivomus olisi hyödyttänytään, sillä ennen kuin kukaan meistä muista sai mitään sanotuksi, jatkoi vanhus, yhtä ystävällisesti, mutta hiukan himmentyneellä bassoäänellä:

"Tyttäreni Tertia on ollut hyvin sairaana, keuhkokuumeessa, mutta on nyt aivan terve ja tulee kai hänestä kohta yhtä reipas kuin ennenkin, kunhan liha ja voimat ennättävät palata. Nyt hymyilee toinenkin armollinen neiti! Se on kai nimelle Tertia! Neiti näkyy ymmärtävän latinaa ja sitäpaitsihan meitä tässä on kolmekin miehenpuolista, jotka voimme suomentaa latinaiset laskusanat. Jumala antoi rakkaalle vaimolleni ja minulle ensimmäisen lapsemme, pikkuisen tyttöpalleroisen, 24 vuotta sitten syyskuun 24 p:nä, Elisabetin päivänä. Ja sen päivän mukaan sai hän nimensä. Ja kun se nyt oli ensimmäinen lapsi, ja minulla aina on ollut hiukan rakkautta oppiin, niin annoimme hänelle sitä paitsi nimen Prima, Prima Elisabet, sehän sopii hyvin. Kolme vuotta myöhemmin tuli kaksi pikku tyttöä samalla kertaa tuomaan vielä enemmän päivän paistetta Pöllyvaaraan, se on tilani nimi, ja kun nimi Elisabet oli rakkain, minkä me tiesimme, nauroimme me, vaimoni ja minä, ja annoimme kahdelle pikku enkelille saman nimen, mutta siten että toisesta tuli Secunda Elisabet ja toisesta Tertia Elisabet. Ja Tertian luo me nyt olemme matkalla, Qvinta, minä ja keppihevonen", lisäsi hän nauraen niin että

ilontunne alkoi vallita vaunussamme.

"Noh, latinaiset laskusanat, niin kauniita kuin ovatkin, kuulustavat hiukan pakanalliselta, vaikka Vöyrin pastori, joka kastoi lapset, hyväntahtoisesti ei pannut vastaan, ja sen vuoksi sai toinen uusista tulokkaista muuttaa nimensä Eliiseksi ja toinen Betyksi, se sopii niin hyvin", jatkoi hän yhä innostuneempana kertomaan, "kun molempain nimi oli Elisabet."

"Sitten tuli neljäs, rakas tyttäreemme Qvarta, joka nyt on 19-vuotias. Sama leikki taas. Mutta hänen arkinimensä laadimme "Elisabet" nimen toisesta ja neljännessä tavuusta ja saimme mitä koreimman: Lisbet, jota kaikki pitävät hyvin näppäränä. Se kuulustaa niin tanskalaiselta. Ja sitten Qvinta Elisabet, tämä pikkuinen tässä, joka on ikään kuin kvintti sydämeni viulussa ja joka nyt on saanut lähteä vanhan isänsä kanssa häpäivän viettoon A. E. N:n luo; hänelle me valitsimme toisen ja kolmannen tavun, ja sattui niin hauskaasti, että niistä saimme nimen Liisa!"

"Ja kun rakas vaimoni ja nämä sydänkäpyseni ovat ympärilläni, en kaipaa mitään maailmassa. Ne hemmoittelevat minut ihan pilalle, niin että väliin on oikein vaikea olla. Mutta lysti meillä on, lystin ehkä Elisabetin päivänä, kun koko "viitoseni" nimipäivä vietetään samalla kertaa, ja se on samalla huokeaa, vaikkakin silloin on suuret kalaasit ja tanssitaan aamun koittoon saakka."

Qvinta hymyili ystävällisesti isälleen meidän kaikkien yhtyessä hänen sydämelliseen nauruunsa. Junan vihellys ilmoitti meidän saapuvan Töysään. Ukko puki nopeasti turkit ylleen, Qvinta kokosi tavaransa ja iloisina niinkuin tullessaan, sanoivat he meille jäähyväiset. Viitaten keppihevoseen, jota hän huolellisesti kantoi kainalossa, virkkoi ukko: "Tämä on Tertian pojalle, pikku Primukselle, Primus Natanaelille, kuten hänen nimensä äidinisän mukaan on. Jääkää hyvästi, hyvät naiset ja herrat, hupaista matkaa ja kaikkein nöyrin kiitos hauska seurasta."

Nuo iloiset, koruttomat ihmiset olivat sulattaneet jäykkyyden suomalaisesta rautatievaunusta ja vanhoina tuttavina katselimme vaunun ikkunasta ukkoa, jota hänen molemmat tyttärensä saattelivat ja jota vastaanottamassa oli sekä A. E. N. että Primus Natanaelkin.

Tuo ujo ylioppilas, joka jo aikoja sitten oli pistänyt luentovihkon taskuunsa, oli hänkin vähitellen lähennyt meidän puolta vaunusta ja istuutui nyt junan taas lähtiessä liikkeelle sille paikalle, josta Qvinta oli lähtenyt, vaikka hän ujona pöyrytti sohvan reunamalla.

"Kukahen oli tuo puhelias, iloinen herra, joka niin sydämellisesti nauroi", ihmetteli matkalaukkua vaaliva rouva.

"Ja kuinka miellyttävän ja vaatimattoman näköinen tuo nuori neiti Qvinta olikaan", huudahtivat hänen tyttärensä kääntyen ylioppilaaseen.

"Mikä olikaan hänen maatilansa nimi?" mietti sormusniekka rouva.

"Niin, minkä niminen se oli?" kysyimme me muutkin.

Silloin kohottihe ylioppilas pari tuumaa paikaltaan ja lausui punastuen:

"Pöllyvaara".

"Niin, Pöllyvaara, niin se oli", muistimme me muutkin samassa, ja kun "Pöllyvaara" nyt oli saanut tuon nuoren miehenkin huulet aukenemaan, puhelimme siitä lähtien kaikki kuten ainakin hyvät naapurukset Seinäjoelle asti. Tuntui nyt niin hauskalta, kun ei oltu enää yhtä vakavia, sillä olimmehan juurikään nähneet, kuinka helposti iloinen ja tyytyväinen mieli voi levittää rattoisia lahjojaan ympärilleen oudoillekin matkatovereille rautatievaunussa.

Ison sisaren häät

Pieni älykäs, selväjärkinen kahdeksanvuotias Roopetti asui vanhempain sisarustensa kanssa äidin ja isän luona pienellä arentitilkulla, noin kolme kilometriä pikkukaupungista. Nähdessään miten kovakouraisesti isä kohteli kahta vanhempaa veljeä pienimmästäkin viattomasta poikamaisuudesta, jota he jonkun kerran salaa harjoittivat, huomasi Roopetti paraaksi esiintyä mallikelpoisen tottelevana ja siivona poikana, jonka vuoksi hän pääsikin tutustumasta isällisen kurin kaikkeen kovuuteen. Mutta kun hän oli ihan varma, ettei isän silmä riittänyt kaikkialle ja ettei juoruttaisi hänen leikeistään, antoi hän isän poissa ollessa vilkkaalle, reippaalle luonnolleen täyden vallan, ja naapuritorpan Juosepin, ikäisensä uskollisen toverin kanssa laski hän talvi-iltana hämärässä jyrkimpiä mäkiä, jolloin toverukset antoivat äänensä kuulua, minkä kerkesivät.

Isän jälleen kotiutuessa istui Roopetti hiljaa ja ääneti kuten tavallisesti suuressa tuvassa, tekemättä mitään ja ikävissään kuunnellen suuren seinäkellon hitaita nakutuksia, kunnes yö ja nukkumatti vihdoin tulivat, tuoden mukanaan unia hauskoista temmellyksistä, joissa hän oli nähnyt muitten poikain kaikessa vapaudessa vitsaa pelkäämättä hyörivän.

Ja sitten hänen vanhempi, jo täysikäinen, kaunis ja herttainen sisarensa joutui kihloihin toisen paikkakunnan rikkaan kauppiaan kanssa, joka matkoillaan oli tutustunut tyttöön. Häitä ei vietettäisi morsiamen köyhässä kodissa, vaan komeasti ylkämiehen kustannuksella vieläpä pienen kaupungin seurahuoneessa.

Ilonväreet karsivat Roopetin selkärankaa ja sydän tykytti levottomasti, mutta hän oli yhtä vakaisen näköinen kuin ainakin kuullessaan ihmeellisiä kertomuksia hääkomeudesta. Ja vihdoin koitti hääpäivä, jota hän levottomuudella viikkokausia oli odottanut, sillä hänkin saisi olla mukana — sen oli sisar luvannut. Ukkosen isku oli sen vuoksi isän lyhyt tuomio, että Roopetti, koska vielä on lapsi, ei saa olla mukana hääilossa. Ja sitä tuomiota kotona ei kukaan voinut muuttaa, sen kaikki tiesivät.

Roopetti parka! Hänen pieni sydämensä kouristui surusta; kyyneleet täyttivät rinnan ja kurkun, kun hän ulkonaisesti tyynenä istui tuvan penkillä, mutta kyyneltäkään hän ei päästänyt silmään, ja paraansa mukaan koki hän salata sanomattoman katkeraa pettymystään. Koko maailma oli hänestä musta ja seinäkellon vitkalliset napsaukset tuntuivat vihattavilta hänen korvissaan, kuta lähemmäksi ne antoivat hääjuhlan, tuon suuren ihmeellisen juhlan lähetä.

Kuinka kauniilta, jopa enkelimäiseltä hänen sisarensa näytti valkoisessa morsiuspuvussaan harsoineen ja myrttiseppeleillä tummilla kiharoillaan. Kun hän kyynelsilmin salaisesti oli syleillyt ja hyväillyt pientä veljeään, puristi tämä epätoivon voimalla hänen kättään ja piilousi musertuneena hänen morsiusharsonsa taakse, mutta kun isä hetki sen jälkeen kulki ohitse istui hän hiljaa kuten tavallisesti penkillään. Mutta sisällä riehui sydänparka, ja Roopetti olisi ottanut vaikka kaikki maailman selkäsaunat, jos hän vaan olisi voinut hiipiä hääiloihin mukaan.

Kaikki muut lähtivät vihdoin juhlapuvuissa hääjuhlaan, mutta Roopetti istui yksinään autiossa, pimeässä pirtissä, jossa muutamia hiiliä vielä kimalteli takassa. Äänetönnä, itkemättä istui hän, isän ankara katse mielessä. Ovikin oli sulettu, ettei hän voinut edes etsiä Juoseppia suruaan jakamaan, eikä hän sitä halunnutkaan, sillä hän häpesi itseään aivan kuin jotain hyvin halpaa ja huonoa tässä maailmassa.

Silloin kuului äkkiä nopeita askeleita porstuasta, avain kiertyi lukossa, ja piika pisti päänsä ovesta sanoen, että isä oli käskenyt Roopetin tulemaan häihin sekä huolellisesti sulkemaan oven jälkeensä. Morsian oli rukoillut hänen puolestaan. Niine sanomisineen katosi tyttö kiirein askelin.

Oli ihan kuin taivas olisi auennut Roopetille. Oliko se oikein totta, että hän sai olla mukana häissä. Mutta niinhän isä oli sanonut. Pyörällä päästään hyökkäsi hän ulos semmoisissa tamineissa kuin oli, mutta oven hän muisti sulkea.

Hän juoksi pimeänä, lokaisena syysiltana niin nopeasti kuin pienet jalkansa kantoivat tuon pitkän, matkan kaupunkiin, pysähtymättä silmänräpäystäkään henkeä vetääkseen.

Ja hän tuli kaupunkiin, näki juhlatalon loistavan ja portaat valaistuina. Samaa kyytiä hän juoksi portaita ylös ja aikoi hyökätä saliin, kun ovenvartija sulki häneltä tien, työntäen hänet käsivarresta takaisin.

Samassa sattui hänen rakas äitinsä kulkemaan ohitse, veti poikansa syrjään ja kuiskasi hänelle jotain korvaan sekä vei hänet keittiöpuolelle.

Roopetti parka iloissaan ei ollut laisinkaan muistanut pukuaan ja pyhävaatteet olivat jääneet kotia. Tässä hän nyt seisoj avojaloin huonoimmissa arkitamineissaan, jalat liassa ja vaatteet märkinä sateesta. Eihän häntä voitu viedä hääsaliin!

Mutta Roopetti sai kumminkin olla mukana sisarensa häissä. Hän sai istua suuressa keittiössä, jonne äiti ja pikku sisko sekä morsian kaikessa komeudessaan tuon tuostakin tulivat onnellisen Roopetin luo, tuoden hänelle makeisia ja leivoksia ja hilloja ja ensimmäisen samppanjalasin hänen elämässään.

Roopetti oli kuin taivaassa. Hänen kirkkaat silmänsä paloivat ilosta, antaessaan loppumattomalla ruokahalulla leivoksen toisensa jälkeen kadota suuhunsa ja mahtavasti verottaessaan makiaisia- ja hedelmälautasia. Ja kun vanhanpuoleinen, hyvinluontoisen näköinen vahtimestari kulki ohitse kantaen sikarilaatikkoa, kasvoi hänen miehuutensa tunne niin, että hän juoksi vahtimestarin jälkeen ja kohoten varpailleen otti kourallisen hienoja polttoaineita, pistäen ne riemuitten karkean takkinsa taskuun.

Kuten kaikki muukin ilo maailmassa loppuivat sisarenkin häät kerran, ja pikku Roopetti marssi

avojaloin kotia, muistellen kuin unissa kaikkea hyvyyttä, mitä hän tuosta ihmeellisestä keittiöstä oli nähnyt kannettavan hääsaliin.

Aikaisin seuraavana aamuna, kun syyskuun aurinko nousi kultaisen kirkaana ja koko luonto oli ikään kuin nuortunut eilispäivän sateen jälkeen, ajoi Roopetti uskollisen toverinsa Juosepin kanssa samoissa vaatteissa, joissa hän eilen oli esiintynyt hääjuhlassa, lehmänsä metsään.

Ja kun Roopetti oli ennättänyt kertoa ystävälleen kaikki mitä hän muisti ihanasta hääillasta ja kun he olivat päässeet syvälle metsään, veti hän taskustaan eilisen saaliinsa, hienot sikaarit.

Tuntijan ryhdillä kääntelivät ja katselivat paimenpojat havannasikariansa, purasivat pään suuhunsa sekä vetivät haikuja kaikin voiminsa, lehmäin ammuessa ja pureskellessa harvakseen kasvavia ruohonkorsia.

Mutta pojat seisoivat hajasäärin vastakkain käden tyyppätkä lanteilla ja irvistelivät toisilleen savupilvien läpi. Nyt olivat hekin kerran herroja, vaikkakin avojalkaisia ja hurstivaatteissa, mutta onnellisempi ja ylpeämpi oli tuskin kukaan satujen kuninkaan pojista.

"Syntistä elämää"

Eräässä maamme rannikolla sijaitsevassa läänin pääkaupungissa asui onnellinen keski-ikäinen pariskunta, joka aina oli yksimielinen elämän suurissa kysymyksissä sekä yhteisesti harrasti jokapäiväisiäkin asioita. Ja kun mies, ollen taitava voimistelunopettaja, oli vakuutettu voimistelun tärkeydestä ja arvosta terveyden ylläpitäjänä, rupesi hänen rakas vaimonsakin yhtä lämpimästi ihailemaan tätä oivallista sielun ja ruumiin terveenä pitämisen taitoa. Tämän tähden harjoitettiin tuossa yksimielisessä ja onnellisessa kodissa vapaita liikkeitä määrättyillä kellonlyömillä.

Mutta tähän sopusointuiseen kotiin tunkeutui äkkiä rauhanrikkoja, komea soittoaliupseeri, joka oli voittanut perheen uskollisen, monivuotisen palvelustyön, kelpo Hannan rakkauden. Hanna puolestaan tietenkin oli upseerinsa sydämen täydellinen valtiatar. Hän oli tosin rakastettuansa hiukan vanhempi, mutta hänellä oli kelvollisimman perheenemännän taipumuksia. Hän oli vielä sangen pulskannäköinen, ja hänellä oli postisäästöpankkikirja, johon kirjavia "arvomerkkejä" oli kertynyt yhä useampia vuosi vuodelta. Koreita olivat nuo merkit, niin arvelivat sekä soittoniekka että Hanna istuessaan usein selailemassa tuota arvokasta kuvakirjaa. Heilläkin oli sama maku ja katsomus, mikä talossa muutenkin oli vallitsevana.

Tietenkin oli herrasväki, voimistelunopettaja rouvineen, koko naimapuuhaa vastaan, mutta kun Hanna itsepintaisesti vetosi oikeuteensa perustaa soitannollinen koti, täytyi herran ja rouvan perääntyä, mutta kuitenkin sopivat he kaikessa ystävytydessä niin, ettei Hanna menisi vihille, ennenkuin hän kotipaikoiltaan oli onnelliselle perheelle hankkinut yhtä kelvollisen ja utteran palvelustyön kuin hän itse oli.

Ja tämä asia luisti sukkelasti, oikein presto prestissimo, kuten soittoniekka lausui, ja Hanna hymyili ja ajatteli pappia.

Kun uusi tyttö, Kristiina oli hänen nimensä, oli taloon saapunut, kuulutettiin kihlatut. Mutta odottaessaan seppelettä ja kruunua, jakeli Hanna runsaasti opetusta vastatulleelle maalaistytölle, joka ei koskaan ennen ollut oleskellut herratalossa, mutta kuitenkin osottausi vikkelläksi ja näppäräksi, jos kohta kaupunkilaistuumat eivät vielä oikein tahtoneet mahtua hänen käsityspiiriinsä.

Viikon kestäneen yksityisopetuksen jälkeen päätti Hanna, että Kristiina saisi alkaa harjoitella sisäkön tointa. Hänen ensi tehtäväkseen määrättiin aamukahvin vieminen herrasväelle.

Kunnollisesti kammattuna ja siististi puettuna nosti Kristiina, kuten Hanna oli neuvonut, varovaisesti kahvitarjottimen käsivarrelleen, avasi hiljaa saliin vievän oven ja astui sisään, mutta jäi hämmästyksestä ihan kuin kivettyneenä seisomaan, niin kummallinen oli näkö, joka häntä siellä kohtasi.

Keskellä salia, selin Kristiinaan seisoivat tukeva pariskunta, herra ja rouva vieretysten, valkeissa, sangen keveissä aamutamineissa kätet kupeella.

Korkealla äänellä ja pitkäveteisesti lausui herra pari käsittämätöntä sanaa, jonka jälkeen molemmat aivan verkalleen notkistivat polvensa ulospäin ja melkein vaipuivat maahan. Ikäänkuin jonkun näkymättömän koneiston vaikutuksesta he kohosivat hiljalleen, tahdissa varpailleen, kunnes taas seisoivat suorina kuin kynttilät, mutta yhä edelleen kätet kupeella.

Enenevällä hämmästyksellä katseli maalaistyttö, seisoen lumottuna paikallaan, noita ikäihmisiä, joita

hän oli luullut niin siivoiksi. Pari kolme kertaa he uudistivat tuollaisen "syntisen elämän", mutta silloin herra taas korotti äänensä ja huusi omituisesti venyttäen kaksi sanaa, joilla oli se vaikutus, että molemmat valkoiset haamut yhdellä kertaa, aivan kuin olisivat olleet yksi ainoa ihminen, kääntyivät ympäri ja asettivat käsivartensa ja säärensä niin hirvittäviin asentoihin, vasemmat ulottimet kauheasti jännitettyinä taaksepäin, ja oikeat uhkaavasti eteenpäin, puristivat nyrkkinsä onnetonta tyttöraukkaa kohti, joka tästä niin säikähti, että tunsu itsensä melkein pahoin voivaksi. Hän laski luotaan tarjottimen lähinnä olevalle pöydälle niin kiivaasti, että kahvikannu kaatui, ja niin juoksi hän kovasti huutaen ovesta ulos keittiöön, jossa hän itkien huusi hämmästyneelle Hannalle: "Herra ja rouva ovat tulleet rutihulluiksi molemmat! Jollen olisi karannut ulos, niin he olisivat hyökänneet minun niskaani. En kuuna päivänä enää mene heidän luokseen."

Hanna oli pahemmassa kuin pulassa, ennenkun sai yksinkertaisen maalaistytön älyämään, että herrasväki tällä tavalla aamupuhteella hulluttelee säilyttääkseen terveytensä puoliseksi. Mutta kun hetkisen kuluttua herra ja rouva täysissä tamineissa ja, mikäli Kristiina voi käsittää, päänsä puolesta jotenkin selvenneinä, astuivat keittiöön ja hymyillen lohduttivat Kristiinaa kahvitarjottimen onnetoman kohtalon johdosta, tointui hän taas sen verran, että lakkasi itkemästä, istahti tuolille, pani kädet rinnan yli ristiin ja vaipui mietteisiin. Huomata saattoi kuitenkin, ettei kohtaus vielä ollut hänelle täydellisesti selväksi käynyt.

Samassa pistäysi soittoniekka iloisen näköisenä hänelle vallan tuttuun keittiöön, ja saatuaan kuulla syyn tuohon sekamelskaan, joka ritardando uhkasi sekaantua hänen aikeihinsa, virkkoi hän hilpeästi: "Ja tuopa nyt oli jotakin! Sillä tavalla kasarmilla voimistellaan joka päivä. Tule tänne, Hanna sinä, joka myöskin tempun tiedät!"

Ja nyt pä vastaa voimistelua syntyi! Ihan samalla tavalla kuin herra hän komensi: "polviasento ulospäin!" ja silloin vajosivat kyökkipiika ja soittoniekka maahan ja liehahtivat siitä jälleen pystyyn sekä tekivät ihan samoja polviliikkeitä, kuin Kristiina äsken oli nähnyt herrasväen salissa tekevän. Tämä katseli salavihkaa noita uusia hassuttelijoita, mutta mitä hän silloin ajatteli kaupunkilaisista, ei hän koskaan ole antanut kenenkään tietää.

Ja sitten komensi aliupseeri: "Jalka-asento eteenpäin — käsivarret eteenpäin!" ja niin joutuivat molemmat samaan asentoon, jota Kristiina oli niin kauheasti säikähtänyt.

Tämäpä oli vastaa voimistelua! Herra ja rouva nauroivat katketakseen kihlattujen voimisteluharjoitukselle, katsellessaan soittajaa pitkässä sinellissään ja Hannaa kyökkiesiliina edessään.

"Näin meidän pitää joka aamu tehdä uudessa kodissamme", virkkoi soittoniekka. "Niinpä kyllä", arveli Hanna, "terveyden ylläpitämiseksi!" Kesken tuota sydämellistä naurua, joka nyt seurasi, nousi Kristiina nokka kenossa paikaltaan, sieppasi pyyhliniinan ja meni, harmissaan tiuskuen: "ett'et häpeä, Hanna!" suoraa päätä saliin poistamaan jäljet siitä hävityksestä, jonka hän, koettaessaan ensi kerran tuossa jumalattomassa kaupungissa toimia sisäkkönä, oli aikaan saanut.

Siellä palvelee Kristiina vielä tänäkin päivänä ensimmäisessä paikassaan, ollen iloinen ja tyytyväinen, aivan kuin kaiken elinaikansa olisi voimistelusalissa asustanut.

Kirjojen jouluyö

Fantasia

Eräs nuoruuden ystävä kertoi minulle kerran seuraavan jutun, jonka hän sanoi kokeneensa eräänä jouluilta muutamia vuosia sitten ja jonka hän salli minun kirjoittaa muistoon, toivoen kuitenkin, etten sitä kutsuisi unelmaksi, kuten aikomukseni oli, vaan kernaammin näyksi. Mutta viimein myönsi hän, että hänen mielikuvituksensa toisinaan on hyvin vilkas ja tekee hänelle kepposia, jotenka lopulta sovimme siitä otsakkeesta, mikä luetaan tässä ylempänä. Ja nyt annan sananvuoron hänelle aina kertomuksen viimeiseen riviin asti.

* * * * *

Olin vähää ennen joulua saapunut Helsinkiin, kertoi hän, ja asianhaarain pakosta täytyi minun jäädä sinne joulunpyhiksi, mikä oli minusta hyvin vastenmielistä. Ajan kuluksi ja varsinkin saadakseni jouluaaton kuta kuinkin kulumaan olin hankkinut itselleni uutta joulukirjallisuutta sekä myöskin yliopiston kirjastosta lainannut vanhan, oivallisen pienen kirjan urkujen soitosta — kuten tiedät, olen suuresti urkujen soittoon innostunut ja ihastunut. — Ja niin tuli jouluaatto.

Jotta et muuttaisi hyvää ajatustasi maustani, tahdon muistuttaa, että haluttomuudella ja tuon tuostakin pakosta haukotellen lueskelin noita tuoreita kypsymättömiä joulutuotteita, kuin raakulat toistensa kaltaisia, ilman omaperäisyyttä ilman mielikuvitusta, — joka, kuten äsken sanoit, on heikko puoleni — käyttäen kieltä, joka milloin hoippuu sinne tänne, milloin mennä viilettää yhtä epäkauniisti ja huolimattomasti kuin moni nainen polkupyörällä. Mutta ehkäpä en ollut onnistunut kirjojen valinnassa, varsinkin mitä erääseen novelliin tulee, joukossa vaateliain ja pisin; se oli todellakin vähällä minut kerrassaan tuskastuttaa.

Vähän väsähtyneenä huonosta henkisestä ravinnosta pyysin hotellihuoneeseeni puolen pulloa samppanjaa, jouluaaton kunniaksi, heittäysin sohvalle ja kävin käsiksi rakkaaseen ystävääni, vanhaan urkukirjaan, joka oli sama kappale — tunsin sen omituisen ruudukkaasta, vanhanaikuisesta merkkisiteestä — sama kappale, josta nuorempana kerran olin ammentanut hyviä tietoja.

Tälläkin kertaa huvitti minua teos ja johti ajatukseni sinne tänne maailmalle, katedraaleihin ja basilikoihin, linnankirkkoihin ja maalaiskirkkoihin, joita muistelllessani mieleeni johtui matkamuistelmia monenlaisia. Tyhjänsin lasini ja muistin kotiväkeni ja monta muuta rakasta ystävää ja huomasin vihdoin ihmeekseni, että jouluaatto oli loppuun kulumassa — oli kohta puoliyön aika.

Oli kuin vanha ystäväni, urkukirja, olisi huomannut samaa, sillä jo pari kertaa oli se yrittänyt putoamaan kädestäni. Mutta minua huvitti vielä kysyä siltä neuvoa muutamista pikkuaasioista.

Silloin löi kello 12.

Kohta sen jälkeen kuulin jonkun huoneessani heikolla äänellä huoahnavan:
"Kuinka ikävää!"

"Mitä asiaa?" pääsi huuliltani, samalla kun mukavasta asennostani kohousin puolittain istumaan ja loin silmäyksen ympärilleni huoneeseen. En nähnyt ketään.

"Kuinka ikävää" toisti sama hento ääni. "Tämäkin jouluyö taas menee minulta hukkaan."

Nyt huomasin selvästi, että sanat lähtivät kädessäni olevasta kirjasta, eikä sinua ihmetyttäne, että hiukan outo mieliala minut valtasi.

"Tiedättehän, hyvä herrani", jatkoi kirja, "että kuolleiden sallitaan lyhyeksi aikaa herätä jouluyönä. Silloin lähtevät he hautuumaailta ja kulkevat lähimpään kirkkoon, missä he urkujen hiljaa soidessa kuljeskelevat toisiaan tervehtien ja muistellen maallista elämäänsä, kunnes ensimmäinen aamuvartio kutsuu heidät takaisin lepopaikkaansa. Myöskin meillä kirjoilla on oma hautuumaamme, suuret kirjastot[1], ja myöskin meille suopi lempeä sallimus eloa muutamiksi lyhykäisiksi hetkiksi jouluyönä, jolloin saamme pitkään, väsyttävästi paradeerattuaamme kirjahyllyllä liikkua ja tervehtiä toisiamme. Silloin olemme ainoastaan kirjoja ilman tuota monesti petollista kirjailijanimen mallikaapua. Omien ja kumppaniemme silmien edessä on silloin ainoastaan sisällyksemme, selvänä ja todenmukaisena, sisällys ihka semmoisenaan ilman mitään harhaan saattamisen halua.

[1] "Mikä on kirjasto. Ihmishengen hautausmaa." Z. T.

— Kas, tämä kuuluu omituiselta, tulin vihdoin sanoneeksi ja tunsin itseni todellakin huvitetuksi omituisesta jouluvieraastani. — Eikä kukaan ole teitä yllättänyt jouluyönä, vaan ehkäpä ei ihminen voisi nähdäkään teidän henkivaellustanne kirjastojen saleissa?

"Luulen että hän voisi meitä nähdä, pimeässä nimittäin, mutta jos siellä olisi valoa, häikäisisi hänen silmiään täydellisesti kullanhohtavat kirjailijanimet, jotka jouluyönäkin loistavat hyllyillä. Mutta — tähän asti ei ole yksikään ihminen eksynyt jouluyönä hiljaiselle hautausmaallemme. Oi, herrani — virkkoi kirja liikuttavasti — mehän olemme tuttavina vanhastaan, ja minä tiedän että Te vähän pidätte minusta, oi, viekää minut sinne vielä tänä yönä. Myöskin viime jouluyönä olin lainassa, ja minua oikein vapisutti eilen, kun minut otettiin alas hyllyltä. Enhän tiedä, millainen sisällykseni nyt enään on. Teidän turkintaskunne on niin tilava ja lämmin. Pistäkää minut sinne ja viekää minut elämään pari tuntia! Vielä ei ole liika myöhästä."

— Mutta Tehän ymmärrätte — siinä oli jotain niin rehellistä ja sivistynyttä tuon vanhan kirjan äänessä, että olisi ollut vaikea häntä *sinutella*, — mutta Tehän käsitätte, etten voi millään päästä kirjastoon keskellä yötä.

"Tulkaa vain, hyvä herrani, rukoilen sitä. Kun minä olen mukanaan — minullahan on kannessa hautuumaamme leima ja hyllyllä olevan hautapaikkani numero — ei mitään vaikeutta tule olemaan."

— No olkoon menneeksi, vastasin minä, otin turkin päälleni ja kirjan varovasti pöydältä, jonne olin sen asettanut, ja pistin sen taskuuni lausuen hieman hämilläni: "Teidän luvallanne."

Seuraavassa tuokiossa olin kadulla.

Kiirein askelin astuin kirjastoa kohti enkä ollut huomaavinanikaan kotiin palaavia jouluvieraita, jotka tulivat vastaan, muistin ainoastaan omaa jouluvierastani, joka lepäsi niin hiljaa taskussani. Tunsin itseni melkein levottomaksi, niinkuin kuvailen rikoksentekijän mielentilan olevan.

Oli kirkas kuutamoinen, ja Nikolainkirkon torninkello osoitti puoli yhtä, kun nousin kirjaston rappusia, otettuani esille kirjani ja katsottuani varovaisesti, ettei kukaan minua huomaa.

Samassa silmänräpäyksessä avasin minä kirjapalatsin oven äänettömästi. Minä — suokaa anteeksi — me astuimme sisään, kirja liidellen rinnallani, ja ovi sulkeutui kohta yhtä äänettömästi.

Mitä ihmeellisin näky kohtasi meitä, kun pääsimme sisään kirjastoon, jonka kaikki ovet olivat avoinna ja jonka korkeita, ihania saleja leppeä kuutamoinen heikosti valaisi.

Pitkissä riveissä, jotka näyttivät loppumattomilta, liiteli salista saliin tuhansia ja yhäkin tuhansia kirjoja, kohteliaasti ja sivistyneesti puhellen keskenään kaikilla maailman kielillä. Ne olivat kaikki pystyssä ja kokonaan läpikuultavia. Jokaisen kirjan ylilaidasta lähti miellyttävä viheriä valo, joka eri asteissa kävi himmeämmäksi alempana, missä sitä kohtasi harmahtava hämähäkinverkon ja tomun kaltainen massa, täyttäen sekin missä suuremman missä pienemmän alan alhaalla huoneessa.

Toverini liiteli kaiken aikaa lähelläni, nähtävästi iloisena siitä, että sai osottaa minulle kiitollisuuttaan antamalla minulle tietoja sellaisesta, mitä minun oli vaikea käsittää.

"Katso", sanoi hän miellyttävällä vox humanalla, sillä urku-äänilajilla, joka on mielestäni niin kaunis, "katso, viheriä valo kirjoissa on pysyvä hyvä sisällitys tai muuten mitä niissä on arvokasta, se, mikä on vaikuttanut valon palveluksessa. Se, mikä on arvotonta tai mikä syyllä on joutunut unhotukseen, on tuo harmaa kuona tuolla alhaalla."

Me liikuimme hiljaa eteenpäin niitä leijaavia rivejä kohti, jotka liitelivät ohitsemme lukemattomin joukoin koskematta toisiin ja kääntämättä kertaakaan selkäpuoltansa minua kohti, niin että olisin voinut tarkastaa, näkykö niissä tekijän nimet.

Kun ystäväni, urkukirja, huomasi uteliaisuuteni, sanoi hän soinnukkaalla äänellä: "Meillehän ei tekijä merkitse mitään, sisällitys on kaikki, valo meissä on tullut korkeudesta ja nousee myöskin sinne ylös. Me tahdomme kaikki antaa tilaa korkeammalle valolle."

Minä katselin nyt kirjojen kauniita kiertoliikkeitä; toiset liitelivät ainoastaan miehen korkeudella lattiassa, toiset ylempänä jopa ylhäällä komeiden holvien alla.

Katseeni kierrellessä pitkin parvekkeitä, huomasin siellä täällä joukottain kirjoja paikoillaan hyllyillä. Ne olivat sen näköisiä kuin kirjat tavallisesti ovat päivänvalossa, mutta kultaus nimissä oli niin himmeä, etten voinut niitä lukea. Minä pyysin hiljaa toverini kertomaan, miksikä ne eivät ota osaa muitten omituiseen juhlakulkuun sekä ilmoittamaan, mitä merkitsevät ne harmaat kirjavarjot, jotka joukottaan hämmöttävät esiin hämärästä.

"Ne, jotka näyttävät kirjoilta päivänvalossa", vastasi hän minulle, "ovat myöskin kirjoja ihmisten silmissä; me kutsumme niitä makulatuuriksi. Ne eivät koskaan enään herää. Ne ovat kokonaan täynnä kuivaa tuhkaa, eikä niissä ole yhtään sijaa valon säteelle. Arvotonta makulatuuria! Oh, makulatuuriksi joutuu niin moni meistä, moni hyvin aikaisin, jopa parinkin joulun perästä. — Ja nuo harmaat varjot, ne ovat todistettuja valheita ja häväistyskirjoituksia, ulkokultaisuuden ja tekopyhyyden ilmeitä, joita kirjailijat itse eivät ole uskoneet, lumpputoita, mitkä ynnä makulatuuri ovat meidän hautuumaittemme luita, mutta joiden vuoksi niitä kuitenkin tuostakin täytyy laajentaa. Ne muodostavat kuitenkin yhdessä nollan nideluvussa ja saavat siten vielä kuoltuaankin valhetella ja kerskailla — ja pysyvä paikoillaan osottaakseen mitä suuria kirja-aarteita isänmaalla on."

Kulimme nyt erään pöydän ohitse, jossa oli läjittäin sitomattomia kirjoja. Muutamat lehdet läpättivät ikäänkuin tuulihenki olisi niitä liikuttellut.

"Nuo tuossa ovat uusia tulokkaita", kuulin ystäväni sanovan. "Niitä ei ole vielä haudattu, — se tapahtuu vasta sitten, kun kirjansitoja on varustanut meidät ruumisvaatteella ja meidät täällä on leimattu ja asetettu kukin paikalleen. Sitte vasta voimme jouluyönä liikkua ja keskustella. Tekijät elävät vielä persoonallisesti noissa tulokkaissa. Katso miten levottomasti tuon pienen kirjan tekijä liikuttelee lehtiä. Hän uskoo teoksensa kuolemattomaksi eikä tiedä, miten raskas lyhkäisenkin olemassaolo on monelle kirjalle. Vasta hautauksen jälkeen kirkastuu meidän kirjojen silmä — ennen kuin tekijäin."

Katselin lähemmin tuota pikku kirjaa; se oli sama, joka muutamia tunteja ennen oli minua melkein tuskastuttanut. — Lapsi raukka, mitä sinulla on täällä tekemistä! ajattelin.

"Ne saavat kohta onnellisina levätä unhotettuina, kun kuolevat nuorina", sanoi ystäväni kauniilla äänen soinnulla, ikäänkuin aavistaen mitä ajattelin. "Te unhotatte taas kirjan tekijän vuoksi, eikö niin!"

Huomasin samalla pitkän kirjojen juhlasaaton hiljaa hiipivän pitkin itse lattiaa. Ne muistuttivat harmaavelimunkkeja, niitä kun peitti paksu tomu- ja sorakerros; ainoastaan heikko viheriä valo muodosti ikäänkuin tonsuurin heidän ylälaitaansa. Ne olivat surullisen näköisiä ja näkyivät ikävöivän tullaksensa makulatuuriksi, sillä raskasta oli niiden elää, kun tiesivät, ettei heidän vähäinen arvonsa vuosisatojen kuluessa ole vähentynyt eikä lisääntynyt. Kuulin ystäväältäni, että nuo kaikki monia, monia aikoja sitten on mainittu eräässä kirjallisuushistoriassa ja yhä edelleen laahautuvat muitten mukana, vaikkei kukaan niitä lue, kaikkein vähimmin nykyiset kirjallisuushistorioitsijat, jotka uudestaan ja uudestaan kertovat, mitä niissä muinoin on kirjoitettu. Munkkiraukat, teidän jouluyöonne eivät totta tosiaan ole hauskoja! Milloin on vapautuksen hetki koittava! Aivan, niiden päällä liiteli nopeassa tahdissa suuri joukko pieniä, ihan pieniä kirjasia, kimmeltävän vihreitä kuin loistomadot, ainoastaan vähän lukin verkkoa muassa, mikä herneen muodossa pyörähteli ympärinsä. Ne olivat kaikki samannäköisiä, ne olivat yhdessä kuin helmet helminauhassa ja nauroivat iloisesti kuin pikku tyttöset, jotka käsikädessä kiiruhtavat koulusta helpon lukutunnin päätyttyä.

"Kas, meidän rakkaat, pienet almanakkamme!" kuulin kuiskailtavan ympärilläni.

"Niin", sanoi urkukirja, "tässähän ne ovat; ne ovat rehellisesti palvelleet aikansa eivätkä ole koskaan tahtoneet käydä paremmasta kuin mitä olivat, hyödyllisiä ja tosia, ja vieläkin voivat he tehdä hyötyä vanhoilla päivillään, sen tietää historianantutkija parhaiten. Tuo pieni herne niissä on ilmanennustukset, ja ne ovat ainoat, mikä almanakassa oli valetta, mutta sen tiesivät kaikki edeltäpäin.

Niiden jälestä seurasi täplikäs joukko, täplät valoa ja varjoa; jokunen joukossa oli viheriän ja harmaan kirjavan shakkilaudan näköinen. Ne näkyivät itse ilkkuvan olemassa oloaan, mutta ujoja ne eivät juuri silti olleet. Eihän ollut heidän syynsä, että he olivat maailmaan tulleet. "Me kutsumme noita rangaistusvangeiksemme", lausui rinnallani oleva kirja hymyillen. "Ne ovat tuomitut elämään vielä jonkun aikaa, sillä neidän ovat täynnä hyvää lainatavaraa ja näpistelyjä sieltä ja täältä." — Ja nyökäten oikealle ja vasemmalle, ylös ja alas tervehtivät ne oikeita vanhempiansa ja huusivat niille: "Hyvää joulua, isä! Hyvää joulua äiti!" niin reippaasti, kuin olisi ollut heidän tarkoituksensa saada tekijävainajansa kääntämään kylkeä haudassaan.

Tuhkan harmaana, ilman valon kipinäkkään sisässään hiipi äänetönnä milloin ylöspäin, milloin alaspäin, milloin longerrellen ja milloin varovaisesti palaten takaisin entisille jälilleen yksinäinen laiha kirja. "Se on kalmistomme aave", kuiskasi seuraajani väristen. "Hän ei saa kuolla eikä voi kuolla."

Aaveen selkärangassa luin loistavin kultakirjaimin: Suomenkielen asetus.

Minuakin yritti kauhistuttamaan ja minun valtasi sääli tuota toisten syntien vuoksi kärsivää haamua kohtaan.

Käännyin pois, ja huomioni kiintyi korkeuteen, missä majesteettisessa kulkueessa näkyi liitelevän joukkoja, loistaen, mitä ihanimmalla smaragdinviheriällä valolla, hohteella ikäänkuin toisesta valoisammasta maailmasta. Ne kevyet varjot, mitkä näkyivät muutamissa heistä, vaihtuivat valonloisteessa ja katosivat seuraavana hetkenä.

Niiden tullessa oli ikäänkuin kaikki hautuumaalla olisivat saaneet voiman kohottautua tavallista korkeammalle, ja syvä äänettömyys syntyi, missä ne liikkuivat.

En kysynyt, keitä ne olivat — minä kuiskasin hämmästyneenä. Se on raamattu, suurien kuolemattomien henkien teokset. Mutta ystäväni ei minua kuullut. Hänkin oli noussut korkealle ylös smaragdinvihreää valoa kohti.

Hetki sen jälkeen oli tämä ihana näky kadonnut toiseen osaan kalmistoa; rinnallani näin nyt taas ystäväni katsomassa yhä korkeuteen. Ikäänkuin unesta heräten, viittasi hän ylös korkeaa kupoolia kohden, missä tulenkipinöitä levottomasti lenteli kuin tulikärpäsiä etelän yössä.

— "Huomaako silmänne valonloisteen tuolla ylhäällä?" kysyi hän. "Se tulee niistä kirjoista, jotka säilyttävät tulevaisuuden siemenet sisässään, näkymättömät vielä Teille. Niiden täytyy elää kauvan täällä hautuumaalla, ennenkuin keksitte valonkipinät niissä. Sitten loistavat ne kauniilla ja tasaisella valolla, kunnes nekin kuten kaikki maallinen laskeutuvat alas ja ehkä vihdoin onnellisina saavat sulkeutua unholan suloiseen valtakuntaan."

Samalla etsi urkukirja äkkiä käteni, hiipi hiljaa kouraaani, ja minä tunsin maneettisen voiman vetävän minua ovea kohti, joka avautui ja sulkeutui yhtä salaperäisesti kuin tullessamme.

Kadulla oli jo kaikki hiljaista ja autiota, tornikello oli vast'ikään lyönyt kolme, minä pistin kirjan

turkintaskuun ja astelin ikäänkuin unessa hotelliin.

Tultuani huoneeseeni panin turkkini naukaan ja paneusin levolle mitä omituisimmassa mielentilassa.

Vaivuin paikalla uneen ja näin yhden noista leppeän elokuun yön suurista tähdenlennoista, jolloin pyhä Laurentius vuodattaa kyneleitä maan päälle. Tuhansia ja vielä tuhansia tähtiä satoi alas taivaasta ja sammui lennossa, samalla kun kiinto- ja kiertotähdet tasaisella valolla kulkivat ikuista rataansa ja linnunradan epälukuisat tähdet sulivat yhteen ijankaikkisuuden arvoituksia peittäväksi hunnuksi.

* * * * *

Tähän lopetti nuoruudenystäväni kertomuksensa. Hän oli melkein juhllallisessa mielentilassa. Vakava hymy huulilla lisäsi hän:

"Niin, ystäväni, saat tästä ajatella ja sanoa mitä haluat. Kutsu kertomustani näyksi, fantasiaksi, mutta se ainakin on varma että, kun aamulla etsin tuota ihmeellistä kirjaa, löysin sen turkkini taskusta, tietysti äänettömänä kuin kirja ainakin. Niin pian kuin tilaisuutta tarjoutui, vein sen takaisin 'hautuumaalle', jonka ohitse en koskaan kulje muistamatta siellä sisällä viettämäni jouluyötä."

SISÄLLYS

	Siv.
Jouluvieraita.....	1.
Mies ja vaimo.....	18.
Joulutervehdys sydänmaasta.....	28.
Koti!.....	36.
Koivun rungossa 1860—1890.....	48.
Toteutuvia ennustuksia.....	70.
Hyvällä tuulella.....	83.
Ison sisaren häät.....	91.
"Syntistä elämää".....	97.
Kirjojen jouluyö. Fantasia.....	103.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JOULUVIERAITA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic

works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to

the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.